

Vilniaus universitetas
Komunikacijos fakultetas
Bibliotekininkystės ir informacijos mokslų institutas

Diana Garmutė,
Bibliotekų ir informacijos centrų vadybos
magistrantūros II kurso studentė

Akademinė biblioteka – mokslinės informacijos ir medija centras

Magistro darbas

Vadovas doc. dr. R. Laužikas

Vilnius, 2011

GAUTA:

Pildo bakalauro / magistro baigiamojo darbo autorius

(bakalauro / magistro baigiamojo darbo autoriaus vardas, pavardė)

(bakalauro / magistro baigiamojo darbo pavadinimas lietuvių kalba)

(bakalauro / magistro baigiamojo darbo pavadinimas anglų kalba)

Patvirtinu, kad bakalauro / magistro baigiamasis darbas parašytas savarankiškai, nepažeidžiant kitiems asmenims priklausančių autorių teisių, visas baigiamasis bakalauro/ magistro darbas ar jo dalis nebuvo panaudotas kitose aukštosiose mokyklose.

(bakalauro / magistro baigiamojo darbo autoriaus parašas)

Sutinku, kad bakalauro/ magistro baigiamasis darbas būtų naudojamas neatlygintinai 5 metus Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto studijų procese.

(bakalauro / magistro baigiamojo darbo autoriaus parašas)

Pildo bakalauro / magistro baigiamojo darbo vadovas

Bakalauro / magistro baigiamąjį darbą ginti

(įrašyti – leidžiu arba neleidžiu)

(data)

(bakalauro / magistro baigiamojo darbo vadovo parašas)

Pildo instituto/ katedros, kuriojančios studijų programą, reikalų tvarkytoja

Bakalauro / magistro baigiamasis darbas įregistruotas

(instituto/ katedros, kuriojančios studijų programą, pavadinimas)

(data)

(instituto/ katedros reikalų tvarkytojos parašas)

Pildo instituto/ katedros, kuriojančios studijų programą, vadovas

Recenzentu skiriu

(recenzento vardas, pavardė)

(data)

(instituto/ katedros vadovo parašas)

Pildo recenzentas

Darbą recenzuoti gavau.

(data)

(recenzento parašas)

Garmutė, Diana

Ga-386. Akademinė biblioteka – mokslinės informacijos komunikacijos ir medijų centras: magistro darbas/ Diana Garmutė; mokslinis vadovas doc. dr. Rimvydas Laužikas; Vilniaus universitetas, Komunikacijos fakultetas. Bibliotekininkystės ir informacijos mokslų institutas – Vilnius, 2011. – 45[2], lap.: lent. – Mašinr. – Santr. Angl. – Bibliogr.: p. 39 - 42 (39 pavad.).

UDK 027.7

Pagrindiniai žodžiai: akademinė biblioteka, medija, medijų centras, mokslo komunikacija, mokslinė informacija, informacinė visuomenė, informacinis raštingumas.

Magistrinio darbo objektas – akademinė biblioteka.

Darbo tikslas - išanalizuoti akademinės bibliotekos vaidmenį mokslo komunikacijos procese ir atlikti Vilniaus Universiteto Bibliotekos lyginamąją analizę. Darbo uždaviniai: išanalizuoti literatūros šaltinius, apibrėžiant akademinės bibliotekos sampratą, jos funkcijas, vartotojus, mokslo komunikacijos sąvokas bei procesus akademinėje bibliotekoje, atskleidžiant „medijų“ sąvokos vartojimo problematiką bei kontekstus; išanalizuoti akademinės bibliotekos vaidmenį informacinėje visuomenėje; atlikti tyrimą - Vilniaus Universiteto Bibliotekos lyginamąją analizę. Analizuojant sąvokų apibrėžtis, nagrinėjant bibliotekos sampratą, funkcijas bei vartotojus, medijų sampratą bei medijų centro funkcijas, naudojami šie tyrimų metodai: informacijos rinkimas, apdorojimas, sisteminimas; lyginamoji mokslinės medžiagos analizė. Atliekant tyrimą naudotas tinklalapių analizės metodas. Analizuojant sąvokų apibrėžtis, išsiaiškinta akademinės bibliotekos sampratos ir jos atliekamų funkcijų kaita. Nuo akademinės bibliotekos, kaip mokslinės literatūros kaupimo, saugojimo, bei perdavimo ateinančioms kartoms institucijos, pereita prie akademinės bibliotekos kaip integralios aukštojo mokslo institucijos dalies, orientuotos pirmiausiai į vartotojus, įvairių akademinės bendruomenės poreikių tenkinimą, skatinimą, palankios informacinės terpės akademiniam procesui sukūrimą. Išanalizavus akademinės bibliotekos vaidmenį informacinėje visuomenėje, išsiaiškinta, jog akademinėms bibliotekoms tenka informacinio raštingumo ugdytojos vaidmuo. Išanalizavus medijų ir mokymosi centrų interneto svetainėse teikiamas paslaugas, išsiaiškėjo medijų centro, kaip informacijos skleidėjo bei saugotojo, informacinio raštingumo ugdytojo, naujos informacijos kūrėjo, pasitelkiant naujas informacines technologijas ir medijas vaidmuo, kur svarbią vietą užima komunikacijos procesas, tarp mokymosi, medijų centro narių ir akademinės bendruomenės. Ši glaudi komunikacija pagerina mokslinį bendradarbiavimą, kuris

sąlygoja viso mokymo proceso pagerėjimą. Komunikacija svarbi ir tuo, jog akcentuojamas dėmesys į paslaugas bei vartotojus. Šiuolaikinė akademinė biblioteka užima daugiafunkcinės institucijos vaidmenį, todėl neabejojant ją galima pavadinti mokslo komunikacijos ir medijų centru.

TURINYS

ĮVADAS.....	7
1. AKADEMINĖ BIBLIOTEKA MOKŠLO KOMUNIKACIJOS PROCESĖ.....	9
1.1. Akademinės bibliotekos samprata, funkcijos, vartotojai.....	9
1.2. Medijų ir medijų centro samprata.....	20
2. AKADEMINĖS BIBLIOTEKOS VAIDMUO INFORMACINĖJE VISUOMENĖJE.....	23
3. ŠIUOLAIKINIŲ AKADEMINIŲ BIBLIOTEKŲ PASLAUGŲ, PATEIKIAMŲ JŲ INTERNETO SVETAINĖSE, TYRIMAS.....	29
IŠVADOS.....	37
BIBLIOGRAFINIŲ NUORODŲ SĄRAŠAS.....	39
Academic library – the communication of scientific information and media center (summary).....	43
PRIEDAI.....	44

ĮVADAS

Naujų žinių ir informacijos srautams nenumaldomai skverbiantis į visas gyvenimo sritis, akademinė biblioteka, kaip niekada, tapusi ypatingai svarbi ir reikšminga institucija. Šių laikų akademinė biblioteka, kurią galima įvardinti kaip mokslo komunikacijos ir medijų centrą, rūpinasi ne tik dokumentų kaupimu, saugojimu ir skleidimu, bet jai atitekę ir daugybė kitų vaidmenų, susijusių su kultūrine, švietėjiška ir edukacine veikla.

Bibliotekoje siūlomų paslaugų gausa ir įvairovė apsprendžia tai, kad biblioteka vadinama mokymo, mokymosi, komunikacijos ir medijų centru. Ji kontroliuoja ir platina informaciją, yra tarsi tarpininkė tarp žinių ir žmonių, todėl norint išsiaiškinti akademinės bibliotekos vaidmenį akademinėje bendruomenėje, svarbu analizuoti klausimus susijusius su mokslo komunikacijos procesas bei žinių visuomene, kuri ir yra ta terpė, kurioje vyksta intensyvūs informacijos mainai ir plėtra.

Magistro darbo *objektas* – akademinė biblioteka.

Darbo *tikslas* – išanalizuoti akademinės bibliotekos vaidmenį mokslo komunikacijos procese ir atlikti Vilniaus Universiteto Bibliotekos lyginamąją analizę.

Darbo *uždaviniai*:

1. Išanalizuoti literatūros šaltinius, apibrėžiant akademinės bibliotekos sampratą, jos funkcijas, vartotojus, mokslinės informacijos komunikacijos sąvokas bei procesus akademinėje bibliotekoje, atskleidžiant „media“ sąvokos vartojimo problematiką bei kontekstus;
2. Išanalizuoti akademinės bibliotekos vaidmenį informacinėje visuomenėje;
3. atlikti tyrimą -Vilniaus Universiteto Bibliotekos lyginamąją analizę.

Šiame magistro darbe, analizuojant sąvokų apibrėžtis, nagrinėjant bibliotekos sampratą, funkcijas bei vartotojus, medijų sampratą bei medijų centro funkcijas, naudojami šie tyrimų metodai: informacijos rinkimas, apdorojimas, sisteminimas; lyginamoji mokslinės medžiagos analizė. Atliekant tyrimą naudotas tinklalapių analizės metodas.

Magistro darbo rengimo procese remtasi Z. Atkočiūnienės, M. Stonkienės, ir O. Janonio rašto darbų metodiniais nurodymais.

Atsižvelgiant į iškeltus uždavinius, magistrinis darbas suskirstytas į tris pagrindines dėstomasias dalis. Pirmoje dalyje supažindinama su sampratų problematika, vartojimo kontekstais, analizuojamos akademinės bibliotekos funkcijos bei vartotojų grupės. Rašant šią magistrinio darbo dalį, daugiausia remtasi P. Brophy, G. T. Freeman, M. Oakleaf, J. G. Neal ir D. E. Jaggars, E. Wood

R. Miller ir A. Knapp, Lisa M. Given, Lev Manovich autoriais, Tarptautine Bibliotekų ir informacijos mokslų enciklopedija (International Encyclopedia of Information and Library Science), A. Glosienės, V. Mozūraitės, Z. Manžuch, G. Duobinienės ir G. Tautkevičienės, D. Lamon, V. Michelkevičiaus straipsniais.

Antroje dalyje nagrinėjama akademinės bibliotekos vieta bei jai atitenkantys vaidmenys informacinėje visuomenėje, analizuojama akademinė biblioteka kaip pagrindinė informacinio raštingumo ugdytoja. Pagrindiniai autoriai, kuriais remtasi – B. Mukherjee, M. Stonkienė A. Glosienė, V. Mozūraitė, ir J. Rudžionienė, S. Gibbons, S. J. Bell ir J. D. Shank.

Praktiniame tyrime nagrinėjamos mokymo ir medijų centrų interneto svetainės, jos lyginamos su VU bibliotekos interneto svetaine. Tyrimas atliekamas norint išsiaiškinti ar VU biblioteka atlieka mokymosi ir medijų centrų funkcijas. Tyrimui atlikti, pasirinkta nagrinėti po vieną medijų centrų ir mokymosi centrų interneto svetainę. Analizuojant interneto svetaines, buvo akcentuojamas dėmesys į inovatyvias, šiuolaikinės akademinės bibliotekos teikiamas paslaugas. Surinkti duomenys susisteminti, lyginti ir analizuojami tinklalapių analizės metodu. Praktinėje dalyje gvildenamos problemos, su kuriomis susidurta tyrimo metu, analizuojami tyrimo rezultatai, pateikiama tyrimo išvada.

Pabaigoje pateikiamos teorine ir praktine medžiaga pagrįstos išvados bei bibliografinių nuorodų sąrašas, santrauka anglų kalba bei priedai.

Šis darbas gali būti naudingas ir aktualus bibliotekinei bendruomenei besidominčiai akademinėmis bibliotekomis kaip medijų ir mokymo centrų funkcijas turinčiomis institucijomis. Darbas taip pat aktualus akademinėms bibliotekų vartotojais ir mokslo komunikacijos procesais besidomintiems bibliotekų praktikams ir teoretikams. Kadangi Lietuvos akademinės bibliotekos dar neturi medijų ir mokymo centrų, atliktas užsienio akademinėms bibliotekoms medijų ir mokymo centrų svetainių tyrimas atskleidžia šių medijų ir centrų esmę, funkcijas ir gali būti naudingas steigiant Lietuvos akademinis mokymo ir medijų centrus.

1. AKADEMINĖ BIBLIOTEKA MOKSLO KOMUNIKACIJOS PROCESU

Tiriant akademinės bibliotekos vaidmenį mokslo komunikacijos procese, šioje darbo dalyje bus analizuojama akademinės bibliotekos, medijų samprata, vartotojai ir atliekamos funkcijos.

1.1. Akademinės bibliotekos samprata, funkcijos, vartotojai

Egzistuoja daugybė akademinės bibliotekos sąvokų, todėl svarbu jas išanalizuoti ir nustatyti tą sąvoką, kuria bus remiamasi šiame moksliniame darbe.

Akademinė biblioteka yra integrali kiekvienos aukštojo mokslo institucijos dalis, kurios misija, tikslai ir uždaviniai yra siejami su akademinės institucijos strateginės veiklos planais, tikslais, uždaviniais, taip pat su bendruomenės mokslo, studijų poreikių tenkinimu bei kokybiškai naujais reikalavimais studijų procesui (Lamanauskienė. 2006), (Glosienė ir Mozūraitė ir Rudžionienė. 2007).

Vilniaus universiteto 2007 - 2013 metų strateginiame veiklos plane, akademinė biblioteka apibūdinama kaip įstaiga, kuri ne tik tenkina akademinės bendruomenės informacijos, komunikacijos, kultūros, pažinimo ir socializacijos poreikius, bet ir juos skatina, plėtoja, sukuria palankią informacinę terpę akademiniam procesui.

Universitetų, kaip ir kitos trečiosios pakopos aukštojo mokslo institucijų bibliotekos yra klasifikuojamos kaip akademinės bibliotekos, jos yra akademinės institucijos sudedamoji dalis. Svarbiausi bibliotekos tikslai – tenkinti informacinius savo institucijos narių poreikius, remti mokymo procesą, o taip pat, dalyvauti aukštojo išsilavinimo ir mokslinių tyrimų veikloje. Daugelyje bibliotekų dominuojantis tikslas – tai studentų informacinis aprūpinimas, bet priklausomai nuo institucijos misijos, kiti tikslai - tokie kaip mokslinių tyrimų rėmimas, vykdymas taip pat svarbūs (International Encyclopedia of Information and Library Science, 2003, p. 3-4).

Apibūdinant akademinės bibliotekos sąvoką, remiamasi Geoffrey T. Freeman pavyzdžiu: biblioteka – tai klasė, teigia Geoffrey T. Freeman. Čia darbo vietos pritaikytos studijoms, turi bevielį ryšį, netgi gali būti transformuojamos, mokymuisi suteikdamos viską, įskaitant prieigą prie vaizdo prezentacijų ar elektroninių resursų. G. T. Freeman akademinę biblioteką įvardija: dinamiška, veikli, energinga, auganti ir besivystanti akademinė biblioteka yra informacijos tiekėja, mokslo institucijos misiją remiantis partneris, kuris ir toliau plėtoja mokslo viziją. Akademinė biblioteka – tai padidinantis, išplečiantis ir remiantis institucijos akademinį

gyvenimą kelias. Tai mokslo proceso katalizatorius, būtina mokymosi ir neaprepiamos informacijos įvairovės sąsaja (Freeman, 2000, p.168-169).

Bibliotekininkystės ir informacijos studijų vadove akademinės bibliotekos samprata pateikiama: akademinės bibliotekos veikia atitinkamose švietimo institucijose ir dalyvauja mokymo procese, aprūpina informacija mokslinius tyrimus ir pačios juos vykdo. Teigiama jog, studijų programos pagrindas – gerai sukomplektuota ir veikli biblioteka, be jos neįmanoma užtikrinti nei mokymo nei mokymosi kokybės. Išskiriami pagrindiniai bibliotekų vartotojai – besimokantieji ir pedagogai, todėl komplektuojant fondus, atsižvelgiama į studijų programų specifika. Fondų ir vartotojų požiūriu, akademinės bibliotekos tenkina švietimo poreikius (Glosienė ir Petuchovaitė, 2009).

Išanalizavus pateiktas sąvokas, pateikiami tokie dažniausiai akcentuojami ir esminiai jų elementai:

- Akademinė biblioteka priklauso aukštojo mokslo institucijai, remiasi bendradarbiavimo principais.
- Akademinės bibliotekos misija siejama su jos institucijos misija.
- Akademinė biblioteka turi tenkinti savo institucijos narių informacinius ir socializacijos poreikius.
- Akademinė biblioteka remia mokslo procesus.
- Akademinė biblioteka skatina aukštojo mokslo procesų, augimą, mokslinės bendruomenės bendradarbiavimą.
- Akademinė biblioteka atlieka mokslinius tyrimus.

Pateiktieji akademinės bibliotekos sąvokų elementai nurodo esminius skirtumus, kuriais remiantis, akademinės bibliotekos išsiskiria nuo kitų bibliotekų tipų.

Taigi, apibrėždami akademinės bibliotekos sąvoką, vieni autoriai pasitelkia vaizdžius apibūdinimus ir netgi šūkius (G. T. Freeman), kiti išsiplėtoja pasakodami apie vartotojus, bibliotekos misiją, tikslus, paslaugas, išreiškia vizijas. Šiame moksliniame darbe laikomasi G. T. Freeman išreikšta akademinės bibliotekos samprata. Pasirinkimas remiasi tuo, jog, šis autorius akcentuoja šiuos (šio magistro darbo autorės nuomone svarbiausius) akademinės bibliotekos sąvokos elementus:

- „akademinė biblioteka - būtina mokymosi sąsaja“,
- „akademinė biblioteka – mokslo partneris“

- „akademine biblioteka - toliau plėtoja mokslo viziją“,
- „akademine biblioteka yra dinamiška, veikli ir auganti“.

Analizuojant tradicinį ir šiuolaikinį bibliotekos vaidmenį, išaiškėja, kad bibliotekų vaidmuo tapo visiškai pakitęs. Tradiciniu požiūriu, akademines biblioteka buvo suvokiama kaip kultūros ir švietimo įstaiga, sauganti ir kaupianti informacijos šaltinius bei juos pateikianti savo skaitytojams. Šiuolaikinėje akademine bibliotekoje nuo vartotojų informacinio aprūpinimo, pereinama prie informacinių paslaugų teikimo bei informacinio raštingumo ugdymo. Bibliotekos prioritetu tapo žinių sklaida ir aktyvus dalyvavimas studijų procese (Duobinienė ir Tautkevičienė).

Dabar paslaugos yra teikiamos fiziniame bei virtualiojoje erdvėje. Vartotojai aptarnaujami bibliotekoje ir elektroninėje erdvėje (bibliotekininkai konsultuoja vartotojus elektroniniu paštu ar kitomis elektroninėmis priemonėmis, tokiomis kaip Skype). Pasaulinio tinklo dėka, vartotojai, turintys interneto prieigą, gali naršyti bibliotekos elektroninį katalogą, duomenų bazines, naudotis kitomis elektroninėmis paslaugomis bei informaciniais – edukaciniais įrankiais. Elektroninė prieiga ir virtualios paslaugos išplečia bibliotekos funkcijas bei suteikia galimybę geriau patenkinti informacinius vartotojų poreikius.

Toliau analizuojant akademines bibliotekose vykstančius pokyčius, svarbu paminėti esminius, dar tebevykstančius pokyčius pačioje aukštojo mokslo sistemoje, kurie sąlygoja pokyčius ir akademines bibliotekose. Anot J. Pupelienės, taip pat anot A. Glosienės ir Mozūraitės, ir Rudžionienės, vyksta perėjimas nuo mokymo prie mokymosi ir šiuolaikinių mokymo metodų, teikiančių pirmenybę savarankiškomis studijoms ir pirminiais šaltiniais pagrįstam mokymuisi (Pupelienė), (Glosienė ir Mozūraitė, ir Rudžionienė). E. Wood R. Miller ir A. Knapp, taip pat analizuoja aukštojo mokslo sistemoje vykstančius pokyčius. Be aukščiau paminėtųjų, perėjimo nuo mokymo prie mokymosi ir šiuolaikinių mokymo metodų taikymo, autoriai dar išskiria suasmeninimo (personalization), aktyvaus mokymosi, kritinio mąstymo ugdymo, ir komunikacijos infrastruktūros, pokyčius (Wood ir Miller, ir Knapp, 2007, p. 7-8). M. Oakleaf, analizuoja pasikeitusią akademinę bibliotekų paradigmą mokslo srityje - praeityje funkcionavusios kaip pirmiausia informacijos saugojimo institucijos, dabar akademines bibliotekas tampa mokymosi įstaigomis (Oakleaf, 2010 p. 37, 2010). Šios permainos reikalauja bibliotekos paslaugas ir šaltinius įtvirtinti į mokymo ir mokymosi veiklas vykstančias universitete. Remiantis naująja paradigma, bibliotekininkų dėmesio centru tapo informaciniai įgūdžiai, o ne informacijos prieiga, bibliotekininkai mąsto kaip ugdytojai, o ne paslaugų tiekėjai.

Taigi, akademines bibliotekas patiria naujus perversmus, jos aktyviai dalyvauja aukštojo mokslo reformose ir tampa aktyviomis aukštojo mokslo partnerėmis. Bibliotekininkai tapo ugdytojais, jie ne tik teikia kokybiškas informacines paslaugas savo vartotojams, bet svarbiausia,

skatina ir plėtoja kritinio mąstymo ir aktyvaus mokymosi įgyvendinimą moksle. Akademinės bibliotekos užima labai svarbią poziciją mokslo procesuose. Jos suteikia prieigą prie įvairiausių informacijos šaltinių, bibliotekininkai padeda atlikti dėstytojų užduotas užduotis, moko kaip ieškoti, kaip pasirinkti, kaip analizuoti ir kaip teisingai ir kūrybiškai panaudoti turimą informaciją naujų informacijos produktų kūrime. Anot G. Duobinienės ir G. Tautkevičienės, organizuodama mokymosi aplinką, biblioteka turi sukurti tokias kompetencines, psichologines ir materialiąsias sąlygas, kurios skatintų efektyviai mokytis (Duobinienė ir Tautkevičienė).

Pastarąjį dešimtmetį pasaulį užliejo naujosios informacinės technologijos, pasaulinis elektroninis tinklas su neribotomis savo galimybėmis, o taip pat elektroninė leidyba. Dėl šių naujovių išsiplėtojimo, visame pasaulyje kilo diskusijos apie bibliotekų išnykimą, skeptikai numatė, kad ateityje fizinės knygos, o tuo pačiu ir bibliotekos kaip fizinės erdvės išnyks, arba jos tarnaus kaip tam tikros paveldo saugyklos. Profesorė Lisa M. Given paneigia H. Wisnerio bibliotekų išnykimo perspektyvą. 2000 – aisiais metais, H. Wisneris, ateities biblioteką vaizdavo kaip tylią kompiuterių laboratoriją, kur studentai sąveikauja su kompiuteriais, bet ne tarpusavyje. Anot L. M. Given, elektroniniai informacijos šaltiniai ir multimedijos, ateityje ir toliau įtakos akademinų bibliotekų informacijos ir technologinių resursų formavimą. Tuo pačiu tradicinės paskaitos užleis vietą naujiems mokymo modeliams (Given, 2007 p. 185). G. T. Freeman pateikia bibliotekų architektų firmos „Shepley Bulfinch Richardson and Abbott teiginį, kuri pagal savo patirtį patvirtino, kad fizinių bibliotekų visuomet reikės ir jų poreikis yra nuolat augantis (Freeman, 2000 p.169). Profesorius ir bibliotekų praktikas Andrew McDonald diskusijoje apie bibliotekų išlikimą, teigia, jog visame pasaulyje universitetai tęsia akademinų bibliotekų plėtrą, kad jos remtų mokslo ir tyrimų procesus. (McDonald, 2010, p. 48). Šioje akademinų bibliotekų išlikimo-išnykimo diskusijoje, R. Carr pateikė griežtą nuomonę, kad akademinės bibliotekos tikrai neišnyks. Savo nuomonę autorius grindžia koegzistencijos principu, aiškindamas, jog Gutenbergo pradėtos spausdinti knygos, neišnaikino manuskriptų. Taipogi šiuolaikinės kompiuterinės technologijos ne tik neišnaikino ranka rašomų laiškų, užrašų, žinučių, bet nepaisant elektroninio komunikavimo, fizinių laiškų skaičius kasmet auga (Carr, 2007, p. 207-210).

Taigi, Wisnerio numatyta bibliotekų, kaip fizinių erdvių išnykimą paneigė kiti autoriai. Atsitiko priešingai, nei skeptikai buvo numatę. Informacinės technologijos neužėmė bibliotekų vietos, tiesiog bibliotekos įsisavino technologijas. Išanalizavus akademinų bibliotekų išnykimo-išlikimo klausimą, nustatyta, kad bibliotekos plečia, atnaujina savo fizinę terpe, akademinų bibliotekų svetainės įsisavina naujausias technologijas. Nustatyta, kad bibliotekų reikšmė visuomenėje ir mokslo pasaulyje auga, įgyja naujų vaidmenų mokyme bei mokymesi. Nors bibliotekoje tęsiasi naujų technologijų integracija, bibliotekos netaps vien tik elektroninėmis ir dėl

to, jog žmonėms svarbi socializacija - susitikti ir kalbėtis, diskutuoti, atrasti, gauti prieigą, dalintis ir keistis idėjomis, teigia G. T. Freeman (Freeman, 2000, p. 168-175). Šiame kompiuterinių technologijų amžiuje, knygų leidybos ir pardavimo skaičius ne tik nesumažėjo, bet ir ženkliai išaugo. Freeman'o pateiktą socializacijos veiksnį, nurodantį bibliotekų svarbą, R.Carr papildė psichologiniais ir fiziniais aspektais. Anot Carr, virtualią knygą ilgai skaityti yra fiziškai sunku, o informacijos paieška verčiant spausdintos knygos lapus vykdoma kur kas patogiau, greičiau ir lengviau (Carr, 2007, p. 209 - 210). P. Brophy ir R.Carr numato, kad akademinės bibliotekos ir toliau egzistuos fizinėje bei virtualiojoje erdvėje kaip hibridinės bibliotekos (Brophy, 2005, p. 48-52), (Carr, 2007, p. 211-212.).

Išanalizavus akademinės bibliotekos sąvokas ir vaidmenį, kiti svarbūs tyrinėjimo objektai – tai bibliotekos atliekamos funkcijos ir jų vartotojai. Kadangi akademinė bibliotekų funkcijos analizė yra pernelyg plati tema, šiame moksliniame darbe apsibrėžta plačiau nagrinėti tik mokslo komunikaciją sąlygojančias akademinė bibliotekų funkcijas. Visos kitos tik įvardijamos, bet nenagrinėjamos. Pirmiausia bus išsiaiškinta kokios yra bibliotekų paslaugos apskritai, o po to bus analizuojamos su mokslo komunikacija susijusios funkcijos. Mokslo komunikacijai labai svarbus informacinis raštingumas, todėl toliau bus aiškinta jo samprata ir reikšmė.

Lietuvos Respublikos bibliotekų įstatyme šios akademinė bibliotekų funkcijos:

- kaupti ir saugoti dokumentų fondą, garantuojantį galimybę mokyklai įgyvendinti mokslo ir studijų tikslus, tenkinti mokslinių tyrimų įstaigos poreikius naudotis dokumentais bei informacija;
- tobulinti dėstytojų kvalifikaciją;
- aptarnauti vartotojus ir dalyvauti formuojant Lietuvos bibliotekų fondą bei kuriant bibliotekų informacijos sistemą.

Anot S. Michalak, akademinė bibliotekos funkcijos tapo labai kompleksinės, autorė įvardija šias akademinė bibliotekų funkcijas:

- akademinė bibliotekos suteikia prieigą prie savo ir kitų bibliotekų informacijos šaltinių;
- užtikrina nesudėtingą paiešką ir prieigą prie savo kolekcijų;
- saugo informaciją ateities kartoms;
- teikia nuorodas ir informacines paslaugas savo vartotojams;
- užtikrina saugią ir patogią fizinę aplinką savo darbuotojams ir personalui;

- analizuoja vartotojų poreikius (Michalak, 2000, p. 14-15).

J. G. Neal ir D. E. Jaggars išskiriamos akademinė bibliotekų funkcijos:

- tai darbas su informacija – bibliotekininkai atrinka, įsigyja, susintetina, skleidžia, interpretuoja, pritaiko ir saugo informacijos resursus;
- bibliotekininkai įgalina savo vartotojus patiems organizuoti, valdyti, atrasti, pasiekti, suprasti ir vartoti informaciją;
- bibliotekos į savo veiklos barus įtraukdamos Web. 2.0, papildo savo funkcijas tokiomis galimybėmis, kaip interaktyvus socialinis bendravimas, dalinimasis informacija medijų pagalba, blogai, virtualūs pasauliai, žaidimai, virtualios bendruomenės, RSS, elektroniniai žymekliai, direktorijos, mobiliosios technologijos, etc.
- bibliotekos savo veiklos baruose aprėpia, vienytojų, leidėjų, ugdytojų, mokslo ir plėtros organizacijų, antrepnierių, politinių šalininkų funkcijas (Neal ir Jaggars, 2010, p. 57-58).

G. Lamanauskienės pateikiamos akademinė bibliotekų funkcijos:

- akademinė bibliotekos remia mokymosi, mokslinių tyrimų veiklas ir yra šių procesų sudėtinė dalis;
- suteikia ir nuolat tobulina prieigą prie tradicinių ir elektroninių informacijos šaltinių;
- garantuoja intelektualinio ir kultūrinio palikimo tęstinumą;
- užtikrina bendradarbiavimą su universiteto bendruomene;
- sukuria aukštos kokybės mokymosi aplinką;
- atsižvelgdama į akademinis poreikius kaupia spaudinių fondą;
- ugdo skaitytojų informacinius gebėjimus;
- atsižvelgdama į informacijos ir mokymosi kontekstą plėtoja partnerystę;
- nuosekliai orientuojasi į akademinės bendruomenės poreikius;
- suteikia informacijos apie bibliotekoje teikiamas paslaugas ir integruotą prieigą prie jų;
- išlaiko pusiausvyrą tarp fondų, elektroninių paslaugų, mokymosi aplinkos ir bibliotekos personalo;
- rengia informacinių paslaugų valdymo planus;
- reguliariai analizuoja savo veiklos efektyvumą;
- pasirenka tinkamus veiklos indikatorius bibliotekos teikiamų paslaugų kokybei įvertinti;
- pirmauja teikiant elektronines paslaugas ir ugdant akademinės bendruomenės informacinius gebėjimus;

- teikia inovatyvias paslaugas, perima geriausią patirtį, užtikrina nuolatinę pažangą, integruojasi į bendrą šalies informacinę sistemą (Lamanauskienė, 2006, p. 9-10).

Išanalizavus skirtingų autorių pateiktas akademinė bibliotekų funkcijas, nustatyta, kad šiuolaikinės akademinės bibliotekų funkcijos pasipildė tokiomis aukštajam mokslui reikšmingomis funkcijomis, kaip informacinio raštingumo ugdymas, dalyvavimas mokslinių tyrimų veikloje ir ugdymo procese, mokslo pažangos skatinimas bei informacinės visuomenės ir socialinės erdvės kūrimas. Analizuojant skirtingų autorių pateiktas funkcijas, išsiaiškinta, kad visi autoriai nurodo ugdytojo, informacijos saugojimo ateities kartoms ir prieigos funkcijas. Šios trys funkcijos yra pačios svarbiausios mokslo komunikacijos procese. Šiame moksliniame darbe, ugdymo funkcijai yra skiriamas ypatingas dėmesys, pati ugdymo sąvoka yra vartojama būtent informacinio raštingumo ugdymo kontekste. Toliau analizuojant su mokslo komunikacija susijusias funkcijas, svarbu pažymėti J. G. Neal ir D. E. Jaggars ir G. Lamanauskienės pateiktą naujųjų Web 2.0 technologijų įsisavinimo ir sklaidimo funkciją. Šiuolaikinėje mokslo ir mokslo komunikacijos plėtroje, Web 2.0 vaidina svarbų vaidmenį, todėl akademinėms bibliotekoms šių naujųjų technologijų įsisavinimas ir taikymas yra tapęs prioritetiniu veiklos objektu (Gibbons, 2007, p. 5 - 10).

Informacinėje visuomenėje žinios ir informacinis raštingumas - tai gebėjimas rasti, atrinkti, įvertinti ir kūrybiškai naudotis informacija, tampa vis reikšmingesnis. Didėjant informacijos srautams ir informacijos technologijoms skverbiantis į bet kurią žmogaus veiklą, auga poreikis gebėti susiorientuoti informacijos „jūroje“. Todėl, ir akademinės bibliotekos savo veikloje akcentuoja informacinio raštingumo ugdymą, plečia elektroninių paslaugų asortimentą ir organizuoja efektyvią skaitytojų informavimo sistemą (Z. Manžuch). Anot M. Oakleaf, Z. Manžuch informacinio raštingumo ugdymas yra toji ugdymo sritis, kurią atlieka būtent bibliotekininkai (Oakleaf, 2010, p. 38), (Z. Manžuch). Informacinio raštingumo sklaida vyksta įvairiais būdais: studentai dalyvauja bibliotekininkų organizuojamose paskaitose, seminaruose, kur įgyja teorinių ir praktinių žinių, personaliai konsultuojasi, vartotojų aptarnavimo skyriaus bibliotekininkai juos kasdien supažindina su informacijos paieškos galimybėmis, vartotojai taip pat lankosi atvirų durų dienų renginiuose. Be šių informacinio raštingumo sklaidos priemonių, daugelis akademinė bibliotekų pateikia elektroninius – edukacinius mokymosi įrankius, interaktyvius gidus, vedlius, klausimynus, DUK, specialiai tam sukurtas svetaines, pasitelkia garso, vaizdo (pvz. per youtube), virtualios tikrovės technologijas. Akademinės bibliotekos bendradarbiauja su moksliniu personalu arba pačios kuria šiuos informacinio raštingumo ugdymo įrankius. Kiekvieno universiteto biblioteka kuria į savo vartotojų poreikius orientuotus informacinio raštingumo ugdymo įrankius, juos pateikia viešai prieigai.

Studentų informacinis ugdymas bei studijų kokybė priklauso nuo bendradarbiavimo tarp universiteto pedagoginio personalo ir bibliotekos.

Vienas iš svarbiausių mokslo komunikacijos elementų – tai studentai ir mokslininkai. studentų aukšta motyvacija, žinių siekis, kūrybingumas, informacinis raštingumas, lankstumas, gebėjimas orientuotis bei greitai įsisavinti naujoves ir technologijas ir sąlygoja mokslo komunikacijos plėtrą. Todėl šiame moksliniame darbe bus toliau analizuojama kas ir kokie yra studentai, analizuojama jų svarba akademinėse bibliotekų kontekste, išanalizavus šiuos klausimus paaiškės studentų svarba mokslo komunikavime.

Akademinės bibliotekos vartotojai. Bibliotekos egzistavimas be vartotojų būtų beprasmis, netgi ir tose bibliotekose, kurių pagrindinė funkcija yra spausdintų, fizinių dokumentų saugojimas ateities kartoms. Vartotojai yra vienas iš akademinės bibliotekos, kaip socialinės sistemos, formuojančiųjų elementų. Akademinės bibliotekos egzistuoja tam, kad teiktų informacines, edukacines paslaugas universiteto bendruomenei, taip pat analizuodamos kokiais būdais galima pritraukti bibliotekoje nesilankančios universiteto bendruomenės dalį. Išanalizavus vartotojų poreikius, bibliotekininkai žinos naujausius vartotojų poreikius. Tai bibliotekoms suteikia dar daugiau lankstumo, prideda papildomą vertę ir akademinės bibliotekos tampa vis didėjančiu traukos centru.

Taigi, išsiaiškinus, kad akademinėms bibliotekoms nagrinėti savo rinką yra labai svarbu, toliau nagrinėjant vartotojus, bus analizuojamos skirtingų autorių pateiktos akademinėse bibliotekų vartotojų grupės.

J. Woodward išskiria šias akademinėse bibliotekų vartotojų grupes:

- fakulteto bendruomenė,
- studentai,
- administracijos darbuotojai,
- netradiciniai studentai (Woodward, 2009, p. 134-135).

Anot P. Brophy, akademinėse bibliotekos vartotojai yra skirstomi į šias grupes:

- pirmosios studijų pakopos studentai;
- antrosios studijų pakopos studentai;
- trečiosios studijų pakopos studentai;
- pedagoginis personalas;

- mokslinis personalas;
- universiteto administracija;
- buvę universiteto studentai, dar vadinami „alumni“
- vietinės komercinės veiklos bendruomenė;
- vietinės bendruomenės nariai;
- aukštojo mokslo finansavimo tarybos nariai;
- vietinė ar regioninių bibliotekų bendruomenė; specialiųjų, viešųjų bibliotekų ir kitų akademinė bibliotekų, kurios pasikliauja bendradarbiavimo susitarimais;
- nacionalinė ir tarptautinė mokslinė bendruomenė, besidominti specialiomis bibliotekos kolekcijomis ir paslaugomis;
- nacionalinė ir tarptautinė bibliotekininkų bendruomenė, besidominti tarpbibliotekiniu abonementu ir kitais bendrais bibliotekiniais reikalais;
- Bibliotekų ir informacijos profesijų specialistai;
- palikuonys – būsiami vartotojai (Brophy, 2005, p. 61-62).

S. Pantry ir P. Griffiths išskiria tokias akademinė bibliotekų vartotojų grupes:

- universiteto fakulteto personalas;
- studentai esantys universitete (bakaluro, magistrantūros, doktorantūros studijų programų);
- studentai, esantys už universiteto ribų, besijungiantys į universiteto tinklą;
- nuotoliniu būdu studijuojantys studentai;
- Specialiųjų poreikių darbuotojai ir studentai;
- mokslinis personalas, esantis už universiteto ribų;
- konsultantai;
- su universitetu nesusiję informacijos siekiantys vartotojai (Pantry ir Griffiths, 2009, p.17-19).

Kaip matome, autoriai išskiria nevienodą vartotojų grupių skaičių, tai ypač akivaizdu J. Woodward atveju, autorė išskiria tik keturias grupes, kai tuo tarpu P. Brophy pateikia penkiolika. Toks grupavimas yra paviršutinis, juo remiantis, akademinės bibliotekos negalės tinkamai analizuoti vartotojų poreikių, realizuoti savo misijos, ir tuo pačiu negalės tenkinti visų akademinės institucijos narių poreikių. S. Pantry ir P. Griffiths pateikia septynias pagrindines vartotojų grupes, kurias dar smulkiau išskirsto - studentai skirstomi pagal studijų pakopas. Remiantis šių dviejų autorių išskirtomis vartotojų grupėmis susidaryti akademinės bibliotekos rinkos vaizdą, deja

negalima, nes taip ir lieka neaišku, kas tai yra ir kokie gali būti su universitetu nesusiję informacijos siekiantys vartotojai. P. Brophy labai smulkiai išskirstė vartotojus, pateikdamas smulkius paaiškinimus. Bet šis autorius nemini labai svarbių akademinės bibliotekos vartotojų grupių – tai specialiųjų poreikių turintys studentai ir nuotoliniu būdu studijuojantys studentai ir kiti nuotoliniu būdu besinaudojantys biblioteka vartotojai. Šiuolaikinėje visuomenėje, nuotoliniu būdu studijuojantieji – tai dirbantys asmenys, kurie savo darbo ir paskaitų lankymo negali suderinti, tai tėvai auginantys vaikus, tai gali būti ir tam tikrų papildomų žinių ir gebėjimų siekiantys įvairių sferų specialistai, neįgalūs ar specialiųjų poreikių turintys žmonės, ar tiesiog nuotolinį studijų būdą pasirinkę studentai. Prie P. Brophy pridėjus nuotoliniu būdu studijuojančiųjų ir specialiųjų poreikių studentų grupes, būtų galima susidaryti bendrą akademinė bibliotekų rinkos vaizdą. Išanalizavus vartotojų grupes, pastebimas akademinė bibliotekų rinkos augimas, plėtimasis, todėl . Informacinių technologijų ir interneto dėka, aukštojo mokslo išsilavinimą galima įgyti nuotoliniu būdu.

Bibliotekos, siekdamos optimaliosio vartotojų aptarnavimo, segmentuoja, skirsto savo rinką, kuri suprantama kaip visa galima aptarnauti bendruomenė. S. Pantry ir P. Griffiths patvirtina vartotojų analizės ir grupavimo svarbą, teigdami, jog norint dabar ir ateityje teikti vartotojų poreikiams adekvačias paslaugas, svarbu išsiaiškinti kokie gali būti vartotojai (Pantry ir Griffiths, 2009, p.17-19).

Prieš bibliotekos vartotojams pateikiant, ar dar tik planuojant naują paslaugą, bibliotekininkams labai svarbu išsiaiškinti: „Ko vartotojas nori?“, „Ko vartotojui reikia?“, „Kaip efektyviausiai vartotojas gali būti aptarnautas?“. Padėti atsakyti į šiuos klausimus, gali atitinkamas paslaugų kokybės tyrimas (Encyclopedia of library and information science, 2003, p. 55). Kitas svarbus klausimas būtų „Kas yra bibliotekos vartotojai?, ir kas yra nevirtotojai arba potencialūs vartotojai?“. Vartotojų rinkoje, A. Glosienė visų pirma, išskiria du segmentus: bibliotekos vartotojai ir nevirtotojai. Bibliotekos išlaikomos iš visų bendruomenės lėšų, o ne vien iš tų, kurie lankosi bibliotekoje, todėl abi vartotojų grupės yra vienodai svarbios. Pasak A. Glosienės, <“bibliotekos pozicionavimas visos rinkos atžvilgiu įneša nemaža gaivumo ir atsinaujinimo į klasikinės bibliotekos simbolinį kapitalą“>. Bibliotekos plečia savo paslaugų spektrą, fizinėje ir virtualiojoje (pvz. facebook) erdvėje, aktyviai reklamuoja biblioteką, paslaugas, norėdamos pasiekti potencialius vartotojus, kurie nesinaudoja biblioteka, dėl nežinojimo, ką biblioteka gali jam duoti, motyvacijos stokos (Glosienė, 2006, p. 52).

Pasitelkdamos Web 2.0 technologijas, tyrimus, bibliotekos ir toliau telkia dėmesį į vartotojus ir jų augančius lūkesčius. Pateiktieji vartotojų analizės klausimai yra svarbūs ne tik akademinėms bibliotekoms, bet ir kitų tipų bibliotekoms. Vartotojai – tai rinką, kurios analizė taikoma visose pelno ir ne pelno siekiančiose organizacijose. Vartotojų grupavimas, padeda

identifikuoti realius paslaugų vartotojus ir planuoti ateities plėtojimą. Turint šią informaciją (vartotojų kategorijas), galima identifikuoti bendrus atskirų grupių poreikius tenkinančius, bendrus informacijos resursus (Pantry ir Griffiths, 2009, p. 39).

J. G. Neal ir D. E. Jaggars išskirstė vartotojus į atskiras grupes, bet nepaisant skirstymo, autoriai akcentuoja personalizacijos svarbą. Akademinės bibliotekos vartotojai siekia personalių paslaugų, jie pageidauja pagal savo poreikius organizuoti ir formuoti informacijos turinį, paieškos būdus, bei jiems svarbius informacijos šaltinius. Vartotojai nori dalintis informacija ir idėjomis laisvai, be jokių barjerų. Jie siekia būti savarankiškais, nori patys kontroliuoti ir veikti pagal savo poreikius, su minimalia kitų intervencija. Vartotojai įsisavina hibridinėje bibliotekoje vykstančius pokyčius, programinė ir techninė įranga vartotojams suvokiama ne kaip tam tikri produktai, o kaip paslaugos teigia J. G. Neal ir D. E. Jaggars. Visų svarbiausi vartotojų siekiai - tai socialinė, akademinė ir karjeros sėkmė (Neal ir Jaggars, 2010, p. 55-58).

Bibliotekos, siekdamos pritraukti vartotojus ir teikti kokybiškas inovatyvias, mokslo misiją atitinkančias paslaugas esamiems vartotojams, bendradarbiauja su mokslo personalu ir su pačiais studentais. Tuomet, studentai yra nukreipiami ir raginami naudotis bibliotekos ištekliais, įrankiais ir pačiais bibliotekininkais, kaip edukatoriais, atlikdami tam tikras užduotis, ruošdami seminarus ar atlikdami bet kokią kitą tiriamąją veiklą. Tai yra vienas iš kokybiškų studijų varomųjų jėgų, kuomet studentui nebepakanka perskaityti dėstytojo ir savo paties užrašus.

G. T. Freeman negrupuodamas vartotojų, taip pat kaip ir J. G. Neal ir D. E. Jaggars laikosi personalizacijos pozicijų, teigdamas, jog kiekviena akademinė biblioteka yra unikali, kaip ir kiekvienas jos vartotojas į akademinę biblioteką ateina su unikaliais poreikiais. Norint užtikrinti kokybišką paslaugų teikimą, svarbu suvokti kiekvieną vartotoją kaip individą, turintį savą mąstymą, elgseną, temperamentą, informacijos paieškos ir apdorojimo, būdą. Vienas studentas ieško individualios vietos studijoms, kitas skenuoja, prasitęsęs knygų gražinimo terminą, vykdo paiešką, su kolegomis atlieka mokslinius tyrimus, diskutuoja, kartu mokosi, ilsisi; mokslininkas, norėdamas pasisemti naujų idėjų, peržiūri naujai gautus žurnalus, kitas – naršo duomenų bazes, bendrauja. Visi ateina pasidalinti bendromis žiniomis, praturtinti savo intelektualinę patirtį (Freeman, 2000, p. 168). Žmonės ateina į biblioteką ne tik tam, kad galėtų pasiekti informaciją, bet taip pat bendrauti, bendradarbiauti, jiems svarbi socialinė aplinka, kurioje jie gali studijuoti.

Išsiaiškinta ne tik vartotojų grupavimo, bet ir individualizavimo svarba. Taip pat išsiaiškinta, kad nei vienas iš trijų autorių, analizavusių vartotojų grupes, nepateikia pilnos akademinės bibliotekos vartotojų rinkos.

P. Brophy pateiktą grupavimą būtina papildyti nuotolinių akademinių bibliotekų vartotojų grupe. Šiai grupei priskirtini nuotoliniu Remiantis G.T. Freemanu ir J. G. Neal su D. E. Jaggars, išsiaiškinta akademinių bibliotekų vartotojų, kaip individualių vienetų analizės svarba. Analizuojant individualius vartotojų grupes ir atskirų vartotojų poreikius, svarbu pažymėti, jog 100%-tinis vartotojų poreikių tenkinimas bibliotekoje nevyksta ir neturėtų vykti, nes tai, pagal nusistovėjusius marketingo dėsningumus yra nenaudinga, bei bibliotekų atveju – neįmanoma.

Analizuotos vartotojų grupės ne vienodai dažnai naudojami biblioteka, savaime suprantama, kad ir skirtingomis paslaugomis, skirtingais būdais. Vartotojai siekia individualumo ir savarankiškumo, o akademinės bibliotekos jiems tai suteikia. Šiuolaikinė akademinė biblioteka stengiasi nebeskirstyti tam tikrų paslaugų ar patalpų naudojimo tik tam tikroms vartotojų grupėms (pvz. VUB Profesorių skaitykla, kuri anksčiau buvo orientuota profesorių ir doktorantų darbo vietoms užtikrinti). Dabar bibliotekos teikia vienodą paslaugų ir patalpų prieigą visai akademiniai bendruomenei, taip skatindamos jų sąveiką, susitikimą, o svarbiausia – prisideda prie socialinės sanglaudos. Akademinė biblioteka yra atvira visiems, nepaisant lyties, rasės, įsitikinimų, amžiaus, klasės ar ideologijos skirtumų.

1.2. Medijų ir medijų centro samprata

Medijų centro terminas atsirado Jungtinėse Amerikos Valstijose septintajame dešimtmetyje, kai šalia mokyklų bibliotekų steigėsi medijų centrai. „Medijos“ Lietuvių kalboje yra dar naujas terminas, dažnai keliantis nesusipratimų ir dviprasmybių. Media sąvokos vartojimo dviprasmybė pasireiškia kai medija vartojama siaurąja prasme – tai *žiniasklaida arba masinės informacijos priemonės*, ir plačiąja prasme – *tai priemonė ar būdas perduoti ir laikyti informaciją, tai tarpininkas ar terpė tarp dviejų ar daugiau komunikacijos dalyvių (kultūrinis kontekstas); meninės išraiškos priemonė ar medžiaga (meno kontekstas)* (V. Michelkevičius)

Medijų istorijos tyrinėtojas, naujų medijų teoretikas ir menininkas Lev Manovich, knygoje „Naujų medijų kalba“, nagrinėja naujų medijų principus ir istorinę raidą vizualumo ir medijų istorijos kontekste. Supažindindamas su naujų medijų sąvoka, autorius pateikia daugybę medijų pavyzdžių: medijomis įvardindamas internetą, tinklalapius, kompiuterinę multimediją, kompiuterinius žaidimus, CD ir DVD, virtualiąją realybę, skaitmeniniu būdu ir kompiuteriais sumontuotas televizijos programas, pilnametražius filmus, kompiuteriais sukurtus vaizdus ir vaizdo – teksto kompozicijas – nuotraukas, iliustracijas, maketus, skelbimus, kurie vėliau spausdinami ant popieriaus. Autorius medijas grupuoja į senąsias ir naujasias. Senosiomis įvardinti jis pateikia pavyzdį: knygoje išspausdintos nuotraukos, tekstai, šios medijos yra ištisinės analoginės, fiksuotos.

Naujosios medijos atpažįstamos, kaip tokios tada, kai kompiuteris naudojamas joms platinti ir eksponuoti, bet ne gaminti, jos yra interaktyvios, skaitmenizuotos, diskrečios (Manovich, 2009).

Vokiečių medijų teoretikas K. Hickethieris medijas skirsto pagal jų socialinį institucionalizavimą į formalias ir neformalias (Michelkevičius). Formaliosios medijos apima televiziją, radiją, kiną. Neformaliosios medijos - tai kalba, literatūra, fotografija, pastaroji persipina tarp formaliųjų ir neformaliųjų medijų, kadangi ji kinta priklausomai nuo vartojimo konteksto. Pagal funkcijas, K. Hickethieris medijas skirsto į stebėjimo, fiksavimo ir apdorojimo, perdavimo, komunikacijos medijas (Michelkevičius, 2007, p. 43-51). Stebėjimo medijos – tai akiniai, teleskopas, klausos aparatas, mikrofonas, naudojant šias medijas yra išplečiamos žmogaus suvokimo organų (klausos, regos) galimybės. Fiksavimo ir apdorojimo medijos – tai informacijos saugojimo laikmenos, tokios kaip raštas, filmo juosta, fotografija. Perdavimo medijos – tai kompiuteriai, radijas, televizija, jos perduoda informaciją laike ir erdvėje. Komunikacijos medijos apima visas išvardintąsias medijas kartu.

Medijų centruose teikiamų paslaugų įvairovė apima informacijos resursų paieškos, suvokimo, apdorojimo, saviugdų, naujos informacijos kūrimo, konsultavimo, seminarų bei mokymų, sritis. V. Mozūraitė teigia, kad medijų centro darbą apima reikalingos informacijos radimas ne tik medijų centre, bet ir su juo bendradarbiaujančioje įstaigoje, informacijos atkūrimą, ir pateikimą vartotojui patogiausia ir priimtinausia forma, pagalbą naudojantis įvairiomis medijų centre esančiomis technikos priemonėmis bei informacijos šaltiniais, informacijos vartotojų dalyvavimą kuriant juos. Medijų specialistų užduotis – ne tik orientuotis vartotojams reikalingu žinių bei idėjų informacinėje erdvėje, bet ir prisidėti kuriant naują informaciją, padėti įvaldyti technines priemones, rasti trumpiausią kelią ieškant informacijos (Mozūraitė, 1997).

Taigi, apibendrinant svarbu pažymėti kad medijų sąvokos vartojimas dažniausiai skiriasi dėl dviejų skirtingos prasmės kontekstų:

- pirmuoju atveju vartojamas kaip anglų kalbos skolinys – „media“ arba „medija“ (atitinkantis lietuvišką sąvoką „žiniasklaida“),
- antruoju - savo tiesiogine prasme, t.y. daugiskaitine forma „medijos“.

Šio skyriaus analizė rodo, jog naujų informacinių technologijų vystymas, diegimas ir plėtojamas pasaulinėje rinkoje suteikė galimybę bibliotekoms koncentruoti visas informacines paslaugas į vieną visumą. Šis visų informacinių paslaugų apjungimas ir lėmė tai, kad akademinę biblioteką, kaip daugiavfunkcinę instituciją imta vadinti informacijos komunikacijos ir medijų centru. Medijų terminas apima ne tik komunikacijos priemones ir patį procesą, tradicinių bet dažniausiai ir naujausių informacijos šaltinių paieškos, saugojimo, atkūrimo bei naujos informacijos kūrimo ir suvokimo, technologinę įrangą. Komunikacijos sąvokos siuntėjas, gavėjas ir pranešimas

padeda išspręsti problemą pagal tai ar naudojamas aparatas, ar medija suvokiama tik žmoniškaisiais jutimais. Medijų centras- tai skambus ir šiuo metu madingas pavadinimas, po kuriuo slypi akademinės bibliotekos pavadinimas, arba akademinės bibliotekos atskiro padalinio pavadinimas. Akademinė biblioteka ir Lietuvoje, ir užsienio šalyse daugiausiai atlieka tas pačias funkcijas, kai kuriose užsienio šalyse, akademinės bibliotekas, todėl, kad jos tapusios daugiafunkcinėmis institucijomis, jau yra priimta vadinti informacijos komunikacijos ir medijų centrais (Keio University Media Centers, University of Washington Libraries Media Center). Nors Lietuvos akademinės bibliotekos, patyrusios revoliucingas permainas, veikia kaip hibridinės ir daugiafunkcinės institucijos, teikdamos informacines, informacijos komunikacijos, medijų centrų, bei daugelį kitų inovatyvių paslaugų, pavadinimo nekeičia.

2. MOKSLO KOMUNIKACIJA ŠIUOLAIKINĖJE AKADEMINĖJE BIBLIOTEKOJE

Šioje darbo dalyje bus analizuojamos mokslo komunikacijos sąvokos. Tiriamas akademinės bibliotekos vaidmuo mokslo komunikacijoje. Analizuojama akademinės bibliotekos reikšmė šiuolaikinėje žinių visuomenėje.

Mokslo komunikacijos koncepcija susikūrė Antikos laikais, nors tuomet ji nebuvo vadinama šiuo pavadinimu, nebuvo aiškių skirtumų tarp formaliosios ir neformaliosios mokslo komunikacijos. Vakarų Europoje mokslo komunikacija pradėjo priklausyti nuo universitetų ir ši tendencija dabar yra nusistovėjusi visame pasaulyje. Šiuolaikinėje žinių visuomenėje, žinios tapo vertingu tautos resursu, tautos turtu, jos kuriamos atliekant mokslinius tyrimus ir naudojamos visose gyvenimo srityse.

Mokslo komunikacija, suvokiama kaip mokslinės informacijos, žinių sklaidos ir prieigos tikslinė auditorijomis sistema, mokslui reikšminga dėl nuolatinio mokslo informacijos, mokslo žinių judėjimo, jų gausinimo užtikrinimo (Stonkienė, 2009).

Anot C. L. Borgman, mokslo komunikacija – tai mokslas, analizuojantis kaip bet kokios srities studentai naudoja ir skleidžia informaciją per formalius ir neformalius kanalus. Šis mokslas apima mokslinės informacijos augimą, santykius tarp mokslo sričių ir disciplinų, informacijos poreikius ir naudojimą individualiose vartotojų grupėse, ir santykius tarp formalių ir neformalių komunikacijos būdų (Mukherjee, 2010, p. 2).

Anot P. Lyman, mokslo komunikacija yra terminas, kuris spausdintą leidybą ir elektroninę komunikaciją apibrėžia kaip vieną funkcionalią schemą, kur informacinės technologijos keičia tyrimų procesus ir kuria naujas informacijos produktų rūšis ir paslaugas (Mukherjee, 2010, p. 3).

Mokslinė informacija paprastai suprantama kaip įvairios mokslinės publikacijos, mokslo tiriamieji darbai įvairiose laikmenose - popierinėje ir elektroninėje. Stonkienė, Borgman ir Lyman pateikia skirtingus mokslo komunikacijos sąvokų apibūdinimus, bet iš esmės jie nesiskiria. Remiantis pateiktomis sąvokomis išsiaiškinta, kad mokslo komunikacijos apibrėžimas yra plati sfera, apimanti informacijos ir komunikacijos reiškinius mokslo aplinkoje. Mokslo komunikacija, paprastai suprantama kaip mokslinės informacijos kūrimas, perdavimas, keitimasis ja.

Atsiradus kompiuteriams ir elektronei komunikacijai, mokslinės komunikacijos terminas yra išplečiamas ir aprėpia ne vien tik spausdintų bet ir elektroninių mokslinių straipsnių, tyrimų medžiagos, ir pranešimų elektroniniu būdu, sklaidą. Dalinimasis ir informacijos sklaida yra vienas svarbiausių mokslo komunikacijos elementų, šią svarbą pažymi ir B. Mukherjee. Anot jo, svarbu ne vien tik susitelkti į žinių kūrimo procesą, vienodai svarbu yra skleisti ir dalintis žiniomis,

naujais mokslo tyrimų procesais ir metodais, analizuoti mokslinę produkciją su kolegomis ir studentais (Mukherjee, 2010, p. 1).

Išanalizavus mokslo komunikacijos sąvokas, toliau bus analizuojamas mokslo komunikacijos ir akademinės bibliotekos santykis. Aiškinamasi kokią įtaką mokslo komunikacijai daro akademinė biblioteka. Kuo biblioteka yra svarbi mokslo komunikacijos procesuose.

Taigi, studentai, dėstytojai ir mokslininkai naudojami įvairiausiai akademinės bibliotekos resursais – fiziniams ir elektroniniams informacijos šaltiniams - duomenų bazėms, spausdintomis ir e-knygomis, moksliniais spausdintais ir e-žurnalais, bibliotekos technine įranga – stacionariais kompiuteriais, spausdintuvais, skaneriais, kitais multimedijos įrenginiais. Taip pat, darbui bibliotekoje gali skolintis ir nešiojamuosius kompiuterius, vaizdo, garso kameras, etc.

Akademinė biblioteka ir jos informacinė, techninė, fizinė bazė suteikia galimybę ne tik vykdyti mokslinės informacijos paiešką, naujos informacijos produktų kūrimo galimybę, bet akademinė biblioteka užtikrina šių naujų mokslinių produktų saugojimą ir sklaidimą. Akademinėse bibliotekose egzistuoja įvairios duomenų bazės, institucinės talpyklos, archyvai. Šiose informacijos saugyklose saugomi ir laisvai prieinami universiteto bendruomenės mokslinių tyrimų darbai, mokslininkų mokomoji medžiaga, publikacijos, straipsniai. Kaip jau minėta, studentai, mokslinis ir edukacinis personalas naudojami biblioteka ir kaip fizine vieta. Jie atlieka informacijos paiešką atviruose fonduose, naudojami skaityklomis ir individualaus darbo kambariais tyrinėdami medžiagą, rašydami savo mokslinius darbus, ruošdami pristatymus ir atlikdami įvairias užduotis. Grupinio darbo kambariuose su kolegomis aptaria, diskutuoja su moksliniais tyrimais susijusius klausimus. Diskusijoms bei susitikimams naudojamos ir bibliotekoje įrengtos ne tik formalios komunikacijos zonos, bet ir poilsio zonos, neformalios komunikacijos zonos.

Dėstytojai grupinio darbo kambarius naudoja paskaitų, seminarų vedimui, darbui su studentais. Dėstytojai užduoda nebe ilgus rašto darbus o vietoje jų, iš studentų reikalauja naudojantis įvairiomis programomis bei technine įranga paruošti pristatymus, programas, svetaines. Studentai, atlikdami tam tikras užduotis, turi pasitelkti grupinį darbą, multimedijų technologijas, skaitmeninę foto ir vaizdo įrangą ir specialias apdorojimo programas. Akademinės bibliotekos padeda įvykdyti dėstytojų užduotis. Pasibaigus paskaitoms, studentams paranku naudotis savo fakulteto/universiteto bibliotekos skaityklomis grupinio darbo kambariais, kurie yra atviri net iki 24 valandų per parą. Studentai gali pasiskolinti reikalingą įrangą, bei gauti instruktažą, pagalbą naudojantis ja.

Šiuolaikinėje akademinėje bibliotekoje mokslo komunikacija persikelia ir į elektroninę erdvę. Bibliotekos elektroninė svetainė pritaikyta naudojimuisi ne tik kompiuteriais, bet ir išmaniaisiais telefonais. Ši paslauga vartotojus įgalina naudotis biblioteka be jokių laiko, erdvės

ar kitokių apribojimų. Nesvarbu kur vartotojai bebūtų, ar troleibuse, ar kavinėje, jie gali ne tik bendrauti su kolegomis, bet ir rasti svarbią informaciją apie reikiamas knygas, naudotis kitais bibliotekos ištekliais ir paslaugomis. Bibliotekos vartotojai elektroniniu būdu gali ieškoti ir išsisaugoti e-straipsnius, e-knygas, kitą elektroninę medžiagą. Jie turi galimybę rezervuoti techninę įrangą, edukacines – mokomąsias paslaugas, knygas.

Vartotojai naudojami bibliotekos teikiamomis vaizdo, garso, transliacijomis, kurios būna informacinio, edukacinio, laisvalaikio pobūdžio. Per jas vartotojai įtraukiami į bibliotekos veiklas ir renginius. Šiuolaikinėse akademinėse bibliotekose įdiegta RSS technologija, leidžianti užsiprenumeruoti ir taip sekti bibliotekos naujienas, knygų, renginių, duomenų bazių atnaujinimus. Be RSS technologijų, vartotojai gali kurti savo duomenų bazę, kurioje gali pasižymėti svarbias knygas, šaltinius, renginius, gali pasitikrinti ir prasižymėti knygų gražinimo terminą, pasirašyti komentarus ir susigrupuoti rūpimas knygas pagal savo susigalvotą sistemą.

Taigi, akademinė biblioteka dalyvauja mokslo komunikacijos procesuose šiais būdais: užtikrina prieigą prie informacijos šaltinių ir techninės įrangos. Suteikia informacinio raštingumo ugdymą ir pagalbą naudojantis bibliotekos informacijos šaltiniais, technine ir programine įranga. Suteikia fizinę vietą ir elektroninę prieigą darbui su informacija, jos apdorojimui, dalinimuisi, bendradarbiavimui ir konsultavimuisi. Savo kuriamose duomenų bazėse, talpyklose kaupia ir saugo universiteto bendruomenės mokslinius tyrimus, mokslinės informacijos šaltinius, suteikia laisvą prieigą prie jų. Reklamuoja, viešina ir cirkuliuoja naujus mokslinės informacijos šaltinius.

Šiuolaikinės akademinės bibliotekos. Per paskutiniuosius dešimt metų, akademinis sektorius patyrė staigius ir svarbius pokyčius. Mokslo reformos palietė įvairias sritis, tame tarpe ir mokymosi stiliaus pasikeitimą. Šis pasikeitimas įtakoja akademinės bibliotekas, jų vartotojų poreikius ir sąlygoja kintantį vartotojų požiūrį į biblioteką, bei jos vertinimą. Šiuolaikinės akademinės bibliotekos keičia savo veiklos filosofiją, besiorientuodamos ne tik į informacinius, bet ir į socialinius vartotojų poreikius.

Vis daugiau bibliotekų tampa atviromis 24 valandas per parą, 7 dienas per savaitę, teikdamos daugybę nemokamų informacinių, prieigos ir edukacinių paslaugų. Keičiasi ir fizinė jų aplinka, kuriamos patogios darbo vietos, lanksčios, transformuojamos individualaus ir grupinio darbo auditorijos, vienutės individualiam darbui, poilsio zonos, kaip bibliotekų padaliniai, kuriami medijų, mokymo centrai. Pastarojo dešimtmečio bibliotekų praktika rodo, kad bibliotekų, kaip fizinių vietų poreikis išaugo, todėl pagal naujausias technologijas yra statomos naujos bibliotekos, senose bibliotekose vyksta naujų technologijų integracija. Šie išvardintieji pokyčiai vyksta todėl, kad bibliotekos tapo universiteto ir mokslo ašimi. Anot A. Glosienės ir V. Mozūraitės, ir J.

Rudžionienės, akademinė biblioteka užima svarbiausią poziciją kuriant informacinę visuomenę. Informacijos valdymas ir informacinis raštingumas yra universalus gebėjimų rinkinys, užtikrinantis socialinės ir profesinės raidos sėkmę. Jis turėtų sudaryti be išimties visų sričių specialistų profesinės kompetencijos pagrindus, o tai savo ruožtu užtikrintų kritinio mąstymo ugdymą ir gebėjimą, informacijos valdymo kompetencijos įgijimą ir pagrįstų mokymosi visą gyvenimą galimybes ir plėtrą. Akademinės bibliotekos vaidmuo yra būti aktyvia mokymo ir mokymosi procesų dalyve, kurti visokeriopas galimybes universiteto bendruomenei mokyti ir mokytis, suteikiant ir įgyjant puikios kokybės informacinio raštingumo žinių, gebėjimų (Glosienė ir Mozūraitė, ir Rudžionienė).

Šiuolaikinėse akademinėse bibliotekose aktyviai propaguojami mokslo komunikacijos kanalai, tokie, kaip įvairios prenumeruojamos duomenų bazės, elektroninės enciklopedijos, e-knygos ir e-žurnalai, nuorodos, teminiai ištekliai, ir daugelis kitų (daugiau priede Nr. 1).

Akademinės bibliotekos orientuojasi į globaliuosius vartotojus. Šiuolaikinė informacinė visuomenė – tai „NET Generation“ – globalioji karta, kurios bruožai – tai naujų technologijų ir medijų, naudojimas ne tik vykdant akademinę veiklą, darbe, bet ir kasdieniniame gyvenime (Gibbons, 2007, p. 19), (Devine ir Egger-Sider, 2009).

Akademinės bibliotekos bendradarbiauja su universiteto moksliniu, pedagoginiu personalu, taip tapdamos mokymo ir mokymosi centru. Bendradarbiauja ir su savo vartotojais naujų paslaugų kūrimo, ypač elektroninių – blogai, wiki (Dewey, 2010).

Akademinės bibliotekos remia universiteto ugdymo misiją teikdamos naujomis technologijomis besiremiančius aktyvaus mokymosi įrankius, skaitmeninę medžiagą. Anot S. J. Bell ir J. D. Shank, aktyvaus mokymosi elementai, tokie kaip skaitmeninė mokymosi medžiaga (digital learning materials DLM) kitaip apibūdinami kaip interaktyvūs elektroniniai šaltiniai, skirti mokymui(si). Kadangi jie yra interaktyvūs, jie gali būti naudojami įvairiomis mokymo formomis, tokiomis kaip seminarai; imitacijos/modeliavimas; mokomieji žaidimai, demonstracijos, pratimai, eksperimentai, prisitaikantys mokymosi modeliai, atvejo analizės. DLM daugiausia sudaro ne vien tekstas, bet ir garso, vaizdo turinys, todėl atitinka šiuolaikinės studentų kartos poreikius (Bell ir Shank, 2007, p. 119-123). Egzistuoja daugybė DLM rūšių ir pavidalų, šie mokymosi įrankiai kuriami atskirose organizacijose akademinėse bibliotekose. DLM kaupiami tam tikrose saugyklose, o jų prieiga neribojama – priede Nr. 2 pateikiama DLM saugyklų įvairovė.

Akademinės bibliotekos dalyvauja skaitmeninio projektuose. Jos siekia didinti prieigą prie fizinių informacijos šaltinių patalpindamos juos į elektroninę erdvę. Akademinės bibliotekos orientuojasi į elektroninių šaltinių plėtrą. Be skaitmeninio, jos prenumeruoja ir įsigyja vis daugiau elektroninių resursų. Plėsdamos elektroninę prieigą, bibliotekos tampa funkcionalesnėmis, remia e-mokslą, užtikrina ne tik prieigą, bet ir informaciją kaip teisingai ir teisėtai naudotis ja (No Brief

Candle: Reconceiving Research Libraries for the 21st Century). Elektroniniai šaltiniai padeda būti produktyvesniais, jie leidžia integruoti elektroninius šaltinius į pranešimus, straipsnius, mokslinius tyrimus, mokomąją medžiagą, tai ypač aktualu mokslo bendruomenei (Oakleaf, 2010, p. 50). Šiuolaikiniai studentai plačiai naudojami išmaniųjų telefonų technologijomis, todėl elektroninė prieiga jiems leidžia bet koku metu iš bet kokios vietos pasiekti informaciją – „taip biblioteka egzistuoja kiekvienoje kišenėje“ teigia M. Ally (M-libraries, 2008, p. 37-39).

Akademinėms bibliotekoms tapo labai svarbu kurti draugišką, įprastą, malonią, neįpareigojančią, savą erdvę, taip vadinamąją „trečiąją vietą“, į kurią vartotojams būtų smagu kaskart sugrįžti, ir lankymasis bibliotekoje iš „priverstinio“ taptų maloniu, kasdieniniu įpročiu (Glosienė, 2006), (Buschman ir Leckie, 2007, p. 185-186). Apie biblioteką, kaip trečiąją vietą, knygoje „Envisioning future academic library services“ (Hansson, 2010, p. 49), teigiama, kad po namų ir darbo biblioteka užima tą vietą, kur žmonės ateina socialiai bendrauti. Analizuojant biblioteką kaip vietą, svarbu išskirti J. Hansson nuomonę, - bibliotekos turi būti ten kur yra vartotojai ir komunikuoti su vartotojais tokiu pat būdu kaip vartotojai komunikuoja su visais kitais. Tai yra būdas, kuriuo bibliotekos turi dalyvauti kasdieniniame žmonių gyvenime, kad ir kur jie bebūtų (J. Hansson, 2010, p. 74) Anot E. J. Wood, R. Miller ir A. Knapp, akademinės bibliotekos siekia papuošti savo interjerą moderniais baldais, įrengti kavines, kad tokiu būdu padidintų savo kaip malonios įstaigos įvaizdį (Wood ir Miller, ir Knapp, 2007, p. 7).

Ateityje numatoma, kad mokslinės informacijos kūrimo, sklaidos, komunikacijos procesai vyks pasitelkiant dar daugiau naujų technologijų, vyks bendradarbiavimas tarp leidėjų, universitetų, jų mokslininkų bei bibliotekų. Pabrėžiama ypatinga laisvos prieigos ir interneto svarba. Pagrindiniai informacijos šaltiniai, su kuriais dirbs mokslininkai bus gaunami iš interneto, saugojami internete, interaktyviai analizuojami skirtingų žmonių, įvairiose pasaulio šalyse. Panaudojant naujas technologijas, straipsnių rašymo procesas pasipildys naujomis sudėtinėmis dalimis. Skirtingi žmonės galės interaktyviai dirbti su metodologija, analizuoti, diskutuoti, nagrinėti rezultatus ir literatūrą. David Lamon, prognozuoja, kad ateityje knygą sudarys podcast, vaizdo įrašų, teksto, atvejo tyrimų ir virtualios realybės elementai, kiti interaktyvūs komponentai, ją kurs šimtai mokslininkų iš daugelio pasaulio šalių. Bendradarbiaudami, pusiau savarankiškose darbo grupėse kurs knygos skyrius, pasitelkdami wiki programinę įrangą, kurs ir pridės elektroninį turinį (Lamon).

Atsiradus naujoms skaitmeninio tinklo technologijoms, mokslo komunikacijos subjektai gali atlikti anksčiau jiems nebūdingas funkcijas, tokias kaip mokslo kūrinių leidėjų, mokslinių bibliotekų mokslo informacijos, žinių sklaidos funkcijas: leisti elektroninius mokslo

kūrinius ir suteikti galimybę neatlygintinai jais naudotis (Stonkienė ir Matkevičienė, ir Atkočiūnienė, 2009, p. 54)

Technologinės naujovės daro didžiulę įtaką mokslinių tyrimų atlikimui, edukaciniam procesui, mokslo komunikacijos procesui. Pasitelkiant naujas technologijas, išspręsti prieigos, sklaidos ir finansiniai klausimai. Nepaisant to, technologijų raidos įtaka nėra pati svarbiausia mokslo kūrimo procese. Bibliotekininkai turi daryti tai, ką visad darydavo: remti tyrimų procesą. Tai reiškia ir toliau dirbti su Web 2.0 technologijomis ir *svarbiausia, būti užtikrintiems, kad jų vartotojai žinos kaip tomis naujomis technologijomis naudotis, ir naudos jas.*

3. ŠIUOLAIKINIŲ AKADEMINIŲ BIBLIOTEKŲ PASLAUGŲ, PATEIKIAMŲ JŲ INTERNETO SVETAINĖSE, TYRIMAS

Tyrimo objektas

Šiuolaikinė akademinė biblioteka jos teikiamų paslaugų kontekste.

Tyrimo tikslas

Palyginti Vilniaus Universiteto biblioteką su užsienio medijų ir mokymo(si) centrais ir išsiaiškinti, ar VUB atitinka medijų ir mokymo(si) centro apibrėžimą. Atsakyti į klausimą, ko reikia VUB, kad ją būtų galima vadinti mokslo komunikacijos centru.

Tyrimo metodika

Tyrimui atlikti naudoti šie tyrimų metodai:

- Informacijos rinkimas, apdorojimas, sisteminimas;
- Lyginamoji mokslinės medžiagos analizė;
- Informacijos duomenų analizė.

Metodologiniai pastebėjimai

Atliekant tyrimą svarbu išsiaiškinti kodėl akademinė biblioteka gali būti vadinama mokymo(si) ar medijų centru. Todėl tiriama kokias paslaugas teikia šie centrai. Analizuojamos bibliotekos yra idealūs mokymo ir mokymosi, medijų centrų pavyzdžiai. Todėl sekant šiais idealiais akademinų bibliotekų pavyzdžiais aiškinamasi, ar Vilniaus Universiteto Biblioteka (VUB) atlieka mokymo(si) ir medijų centro funkcijas, ar ji gali būti vadinama ideali akademinė biblioteka taip pat. Išanalizuojamos ir lyginamos trijose akademinėse bibliotekose teikiamos tokios paslaugos, kurios akademinę biblioteką leidžia įvardinti kaip mokymo, mokymosi ir medijų centrą. Darbe tiriama universitetų bibliotekų svetainių tinklalapiai. Analizuojant teikiamas dėmesys į inovatyvias, šiuolaikinėms bibliotekoms, kaip mokslo institucijoms svarbias paslaugas.

Su VUB lyginamos dvi akademinės bibliotekos. Keio Universiteto Medijų Centrai (Keio University Media Centers (toliau bus trumpinama kaip KUMC)) - tai nėra atskiri universiteto

bibliotekos padaliniai. – tai visa universiteto biblioteka, kurios svetainėje pateikiamos visos centre teikiamos paslaugos. KUMC yra išsidėstę dešimtyje universiteto fakultetų. Kartu jie sudaro vieną iš didžiausių mokslinės informacijos saugyklų Japonijoje. Oslo Universitetinis Koledžas yra didžiausias šalies Universitetinis Koledžas. Oslo Universitetinio Koledžo Mokymo(si) Centras (Oslo University College Learning Centre (toliau bus trumpinama kaip OUCLC)) susideda iš trijų padalinių. Į šiuos padalinius įeina tradicinė biblioteka, informacinių-konsultacinių paslaugų padalinys ir audio-vizualių technologijų padalinys. OUCLC teikia mokomuosius kursus, konsultavimą ir prieigą prie informacijos šaltinių.

Tyrimo imtis

Ištirtos trijų akademinų bibliotekų interneto svetainės.

Paieškos kriterijai

Teorinėje darbo dalyje buvo nustatyta, kad šiuolaikinė akademinė biblioteka atlieka medijų centro ir mokymo(si) centro funkcijas. Todėl tyrimui atlikti buvo renkama medžiaga apie tokius centrus. Tyrime, pasirinkta analizuoti vieną akademinę biblioteką, kuri atlieka medijų centro funkcijas – tai KUMC. Pasirinkta analizuoti ir vieną akademinę biblioteką – mokymo(si) centrą - OUCLC. Šie pasirinktieji centrai teikia daugybę inovacinių paslaugų. Jie orientuoja savo veiklą į mokslo procesą, aktyviai dalyvaudami teikiant įvairias mokomąsias paslaugas. Renkant medžiagą apie medijų ir mokymosi centrus, atsirinkti tokie centrai, kurie savo elektroninėse svetainėse pateikia kuo išsamesnę, aiškesnę informaciją apie teikiamas paslaugas

Pagrindiniai analizės pjūviai

Analizuojamos medijų ir mokymosi centrų interneto svetainės pagal šiuos nusistatytus kriterijus:

- Techninis aprūpinimas;
- Informacinis ugdymas;
- Prieiga prie mokslinės produkcijos;
- Mokymosi erdvė.

Analizuojamos akademinių bibliotekų interneto svetainės:

Keio Universiteto Medijų Centrai (Japonija), interneto svetainės prieiga:

<http://www.lib.keio.ac.jp/en/>

Oslo Universitetinio Koledžo Mokymo Centras (Norvegija), interneto svetainės prieiga:

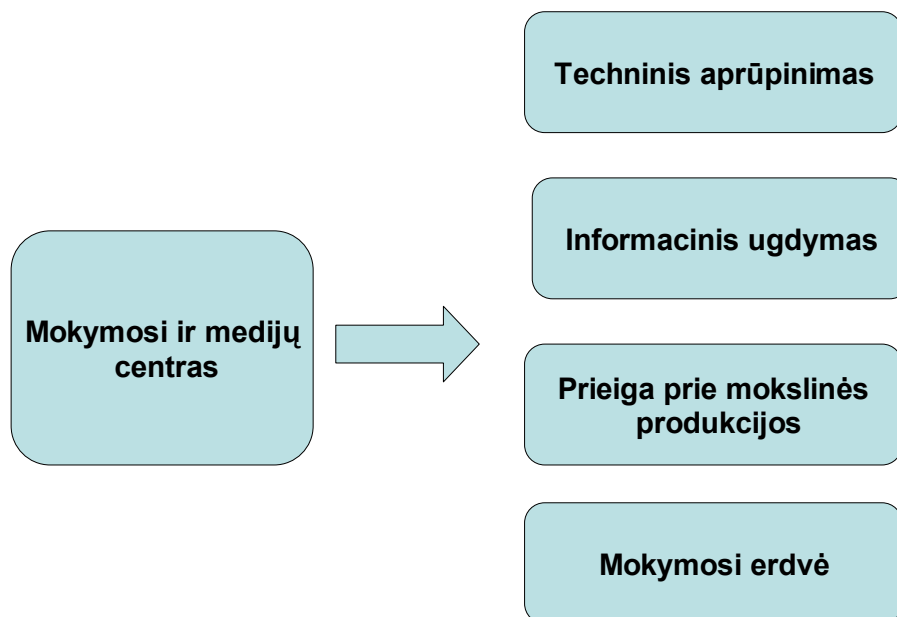
<http://www.hio.no/content/view/full/2248>

Vilniaus Universiteto biblioteka, svetainės prieiga:

<http://www.mb.vu.lt/>

Išanalizavus teorinę dalį, galima apibendrinti, kad biblioteka, norėdama atitikti medijų centro apibūdinimą, turi vartotojui ne tik suteikti prieigą prie mokslinės produkcijos, bet taip pat sukurti visas sąlygas dirbti su šia produkcija. Tai reiškia, kad biblioteka turi sukurti mokymosi aplinką, kurioje vartotojas gautų visko, ko reikia moksliniam darbui, studijoms: techninę įrangą, kuri padėtų atlikti skirtingas užduotis; kompetentingą pagalbą darbui su čia įranga bei konsultacijas įvairiais studijų mokslinio darbo rašymo klausimais; erdves, kuriose būtų galima dirbti, studijuoti, kurti, ilsėtis (žr. 1 Schema). Pagal žemiau pateiktą lentelę bus analizuojamos pasirinktos bibliotekos ir lyginamos su Vilniaus universiteto biblioteka.

1. Schema. Mokymosi ir medijų centrų paslaugos

Techninis aprūpinimas

Šioje dalyje bus analizuojama kokia techninė įranga siūloma naudotis bibliotekose, kokią iš jų galima skolintis, kokią pagalbą, susijusią su darbu su technika teikia personalas.

OUCLC ir KUMC studentams, suteikia visa tai, ko gali prireikti studijuojant, atliekant įvairius mokslinius tyrimus. Centruose galima skolintis ne tik knygas, bet ir kompaktinius diskus su filmais ar muzikos įrašais, vaizdo kameras, fotoaparatus, garso įrašymo, perskaitymo priemonės, nešiojamus kompiuterius, multimedijų įrangą. Abu centrai skolina šias technines priemones tiek darbui centruose, tiek už jų ribų. VUB teikia knygų, ir grožinio turinio filmų kompaktiniuose diskuose skolinimą, o techninės įrangos neskolina. VUB ir medijų bei mokymosi centrai suteikia galimybę dirbti pačioje bibliotekoje su tokia technine įranga, kaip stacionarūs kompiuteriai, skaneriai, kopijavimo aparatai ir spausdintuvai.

VUB, OUCLC ir KUMC teikiama informacinių technologijų specialistų pagalba. Jie sprendžia problemas susijusias su spausdinimu, skenavimu, programine įranga, prižiūri kompiuterinę įrangą auditorijose. OUCLC Šie specialistai skolina audio-vizualinę įrangą, konsultuoja kaip ta įranga naudotis. Specialistai moko studentus kurti ir redaguoti filmus, o patys kuria audio-vizualinę mokymosi medžiagą. KUMC ir OUCLC teikiama galimybė rezervuoti technologijų specialistą konsultacijoms.

Kopijavimo paslaugos teikiamos visose trijose tiriamose bibliotekose. OUCLC ir KUMC kopijuojama, už tam tikrą kainą įsigijus specialią kortelę. VUB suteikia galimybę už kopijas atsiskaityti specialia kortele, taip pat kaip ir grynais pinigais. OUCLC ir KUMC akcentuoja autorinių teisių apsaugą. OUCLC įvardija kokie kiekiai informacijos iš knygų ir periodinių leidinių gali būti nukopijuojami. KUMC pateikia interaktyvų autorinių teisių gidą. VUB instrukcijų apie autorinių teises nepateikia.

Informacinis ugdymas

Tik OUCLC rengiami įvairūs mokymai ir konsultacijos studentams tokiais klausimais:

- Ko tikimasi iš Oslo Universitetinio Koledžo (OUK) studento?
- Mokymo ir mokymosi metodai OUK.
- Studijų reikalavimai rašto darbams.
- Bendradarbiavimas su studentais/pedagogais/kitais rengiant projektus.
- Įvairūs klausimai susiję su studento reikalais

- Kursai: prezentacijų kūrimo technika, techninis rašymas, kaip laikyti egzaminus.

VUB ir KUMC neteikia tokių įvairių temų konsultacijų, šios bibliotekos pateikia informacinio raštingumo gidus. DUK'us pateikia visos trys akademinės bibliotekos, DUK yra naudingi tuo, kad suteikia informaciją įvairiais bibliotekų naudojimosi klausimais.

Visos bibliotekos siūlo elektroninę paslaugą „klausk bibliotekininko“, bet OUCLC ir KUMC siūlo paslaugą - užsisakyk bibliotekininką konsultacijoms.

OUCLC, KUMC ir VUB teikia savitarnos paslaugas. Į jas įeina informacijos gavimas apie pasiskolintas knygas ir jų grąžinimo terminus, delspinigius. Teikiami pasiūlymai įsigyti knygas, periodiką. OUCLC ir KUMC galima pasiūlyti įsigyti audio-vizualines medijas. OUCLC ir KUMC yra teikiamos personalios konsultacijos, studentai yra konsultuojami įvairiausiais klausimais susijusiais ir su centrų veiklomis, paslaugomis ir su informacinio raštingumo klausimais. Informacinio raštingumo mokymas vyksta remiantis teorinėmis žiniomis ir tuo pačiu metu praktinių įgūdžių lavinimu. Centrai suteikia galimybę ne tik personaliai konsultuotis, bet ir užsisakyti šias personalias konsultacijas.

OUCLC, KUMC pateikiami gidai:

- knygų skolinimasis,
- knygų prasižėsimas,
- šiuo metu paimtų knygų rezervavimas,
- informacijos paieškos gidai.

Prieiga prie mokslinės produkcijos

Šioje dalyje bus aptariama kaip informacija prieinama elektroniniu ir įprastu būdu, kokias paslaugas bibliotekos teikia darbui su turima informacija. Aiškinamasi kokie elektroniniai resursai gali būti prieinami vartotojams.

Visose tiriamose bibliotekose teikiama nuotolinė prieiga iš už universiteto ribų. Tokia prieiga sudaro galimybes universiteto bendruomenei pasiekti elektroninius šaltinius bet kuriuo metu iš bet kokios vietos. Teikiama galimybė jungtis per VPN (virtualųjį privatų tinklą), arba registruojantis ir jungiantis per duomenų bazes.

Visos bibliotekos turi savo elektroninį katalogą, prenumeruoja duomenų bazes, teikia prieigą prie skaitmeninių kolekcijų, archyvų, talpyklų. Vartotojai gali pasinaudoti bibliotekose esančiomis kompiuterizuotomis darbo vietomis, arba jungtis prie bibliotekos bevielio interneto ryšio su savo nešiojamais kompiuteriais.

OUCCLC suteikiamos nuorodų valdymo programos, leidžiančios pasižymėti svarbius šaltinius citatas, tvarkyti savo nuorodas, literatūros sąrašus - juos lengvai perkelti į MS Word programą rašant mokslinius darbus.

KUMC iš kitų išsiskiria tuo, jog vartotojai gali naudotis centru bet kurio paros metu interaktyviai bei fiziškai, su galimybe rezervuoti reikalingus informacijos šaltinius (medijos, knygos, žurnalai) ir tuo, jog čia už tam tikrą mokestį – abonementą, galima susikurti savo personalinę duomenų bazę, kurioje įdiegta naujausios technologijos, kurios:

- leidžia talpinti nelimituotą informacijos kiekį (e-knygos, e-straipsniai, moksliniai tyrimai ir rašto darbai),
- užtikrina lengvą savo duomenų bazės bei duomenų, esančių joje valdymą (pagal susigalvotus kriterijus galima susigrupuoti informacijos šaltinius),
- leidžia išsaugoti bet kokių formatų elektroninius resursus,
- taupo laiką, neperrašinėjant, o konvertuojant virtualioje terpėje esančią informaciją į MS Word formatą ir kitus elektroninius formatus,
- skatina mokslinės informacijos komunikaciją, savo sukauptų resursų ir nuorodų dalinimąsi su kitomis auditorijomis, su kolegomis.

Darbai šia duomenų baze nereikia papildomos programinės įrangos, siūlomas bandomasis, nemokamas 30 dienų susikūrimo ir naudojimosi laikotarpis, duomenų bazė prieinama interneto pagalba iš bet kurios pasaulio vietos bei prieinama ne tik Keio universiteto bendruomenei, bet ir plačiajai visuomenei iš viso pasaulio. Pateikiama daugybė nemokamų interaktyvių gidų, elektroninių seminarų, darbui šia duomenų baze, padedančių ne tik susikurti, naudoti, tobulinti ir plėsti, atrasti naujas naudojimosi galimybes, bet ir prisitaikyti savo poreikiams.

Mokymosi erdvė

Šioje dalyje bus aiškinamasi kokias auditorijas akademinės bibliotekos teikia savo vartotojams.

OUCLC ir KUMC siūlo specialias erdves darbui įvairia technine įranga, leidžia šią techniką ir auditorijas rezervuoti:

- įrašų studijas,
- auditorijas pritaikytas filmavimui ir fotografavimui,
- auditorijas įrašų peržiūrai,
- grupinio darbo auditorijas,
- bei auditorijas su kompiuterizuotomis ir nekompiuterizuotomis darbo vietomis.

Be minėtųjų auditorijų, OUCLC turi anatomijos auditoriją. VUB, kaip ir kiti du centrai, taip pat teikia kompiuterizuotas ir nekompiuterizuotas darbo vietas ir grupinio darbo auditorijas. OUCLC yra absoliutus lyderis teikiant grupinio darbo auditorijas, nes teikia 46, lyginant su VUB, kuri teikia 3 grupinio darbo auditorijas.

Išanalizavus OUCLC, KUMC ir VUB, atskleista, kad OUCLC ir KUMC apima technologijas, biblioteką ir pedagogiką. Teikia paramą studentų mokymuisi, juos konsultuojant ir aprūpinant fiziniais ištekliais. OUCLC siekia įvesti privalomą informacinio raštingumo ugdymą studentams - taip siekia pagerinti mokslo kokybę. OUCLC ir KUMC – tai centrai teikiantys žinias, informaciją ir mokymosi aplinką virtualioje ir analoginėje versijose.

Išanalizavus bibliotekų svetaines, paaiškėjo, jog paslaugų įvairovė apima informacijos resursų paieškos, suvokimo, apdorojimo, saviugdros, naujos informacijos kūrimo, konsultavimo, seminarų bei mokymų, specifikas.

KUMC ir OUCLC teikiamos technologijos atveria naujas galimybes kuriant naujoviškas mokymo programas, teikiančias paramą mokymuisi ir motyvuojančias studentus. Naujųjų technologijų pagrindas yra duomenys, kurie gali būti naudojami įvairiais būdais gerinant mokymą ir mokymąsi. Naujosios technologijos kuria interaktyvią bei dinamišką mokymosi bei tyrimų aplinką. Šie mokymo(si) ir medijų centrai koncentruoja naujausias technologijas, sudarančias sąlygas:

- Interaktyviam bei stacionariam mokymuisi.
- Mokslinių tyrimų bei jų atlikimo procesų optimizavimui, pradedant temos suvokimu, baigiant naujų informacijos, meninių produktų sukūrimu, išsaugojimu bei dalinimusi.

Atliktas tyrimas parodė, kad VUB aptarnavimo ir paslaugų lygis yra gana aukštas, lyginant su mokymosi ir medijų centruose teikiamomis paslaugomis. VUB, kaip ir mokymosi ir medijų centrai teikia tokias svarbias paslaugas, kaip informacinio raštingumo ugdymas, nuotolinė

prieiga ir įvairūs elektroniniai šaltiniai (duomenų bazės, skaitmeninės kolekcijos). Bet išanalizavus medijų ir mokymo centrus, paaiškėjo, kad VUB tik iš dalies atitinka medijų ir mokymosi centrų paslaugas. VUB negali būti vadinama mokymosi ar medijų centru, todėl, kad:

- Čia nepakankamai išvystytos konsultavimo, seminarų, įvairių apmokymų paslaugos;
- Čia neteikiamos vaizdo, garso ar kitos technikos skolinimas nei pačioje bibliotekoje, nei į namus;
- Nėra individualaus darbo auditorijų, specialių auditorijų filmų ir garso įrašų kūrimui.

IŠVADOS

- Akademinė biblioteka šiuolaikinėje visuomenėje suvokiama kaip institucija, kuri ne tik suteikia prieigą prie mokslinių informacijos išteklių, bet taip pat ir sukuria mokymosi aplinką, t.y. vietą, kurioje vartotojas turi visas sąlygas mokslinei veiklai vystyti. Akademinėje bibliotekoje jis gauna kokybišką techninį aptarnavimą, kompetentingą pagalbą įvairiais studijų mokslinio darbo rašymo klausimais, erdves studijoms ir komunikavimui.
- Šiuolaikinė akademinė biblioteka atlieka ugdytojos vaidmenį. Vis daugiau bibliotekų vysto informacinio raštingumo veiklą, jos siekia vartotojui padėti įsisavinti teorines ir praktines informacinio raštingumo žinias, tuomet vartotojai mokės susirasti reikalingą informacijos išteklių, mokės juo naudotis (pvz., duomenų bazėmis) kuriant naujus informacijos produktus.
- Tyrimas atskleidė, kad užsienio bibliotekos taip išplėtojo savo veiklas paslaugų sferoje, kad dabar jos vadinamos medijų centrais ar mokymosi centrais. Šie centrai tapo ne tik vieta, kur galima pasiskolinti knygą, bet vieta kurioje galima bendradarbiauti, studijuoti, kurti, išmokti, konsultuotis ilsėtis.
- Palyginus VU biblioteką su užsienio patirtimi, galima teigti, kad VU biblioteka tik iš dalies atitinka medijų ir mokymo centrui keliamus reikalavimus. Nors VU bibliotekos aptarnavimo ir paslaugų lygis, lyginant su kitomis bibliotekomis yra pakankamai aukštas, tačiau, kad ji vadintųsi medijų ir mokymo centru, jai reikia didesnio techninių paslaugų kiekio, techninio aptarnavimo (paslaugos skolintis techninę įrangą į namus), daugiau tinkamų patalpų individualiam ir grupiniam darbui (individualaus ir grupinio darbo auditorijų); erdvių darbui su specialia garso ar vaizdo įranga (auditorijos filmavimui).

VUB rekomenduojama organizuoti ir teikti sistemingą, praktiniu ir teoriniu pagrindu grįstą, informacinį raštingumo ugdymą, studentų konsultavimą informacijos apdorojimo ir su rašto darbų atlikimu susijusiais klausimais. Suteikti VUB vartotojams galimybę patiems užsisakyti informacinio raštingumo ugdymo užsiėmimus.

Taip pat rekomenduojama įrengti daugiau grupinio darbo ir individualaus darbo auditorijų, įrengti auditoriją darbui su vaizdo ir garso medžiaga, teikti apmokymus įvairių elektroninių produktų kūrime, multimedijos technologijų panaudojime.

Įgyvendinus šias rekomendacijas, VUB teiktų šiuolaikinių medijų centrų ir mokymo centrų paslaugas.

BIBLIOGRAFINIŲ NUORODŲ SĄRAŠAS

1. (STONKIENĖ, Marija ir MATKEVIČIENĖ, Renata, ir ATKOČIŪNIENĖ, Zenona. Mokslo komunikacijos kaita. In *Informacijos mokslai* [interaktyvus]. 2009, [nr.] 48 [žiūrėta 2010 m. gruodžio 10 d.], p. 54. Prieiga per internetą: <[http://leidykla.vu.lt/mokslo-darbai/informacijos mokslai-2009-48-tomas/](http://leidykla.vu.lt/mokslo-darbai/informacijos_mokslai-2009-48-tomas/)>.
2. ALLY, Mohamed. *Nomadcity and information access: the mobile Digital library for people on the move*. In M-libraries: Libraries on the move to provide virtual access. Facet Publishing, 2008, p. 37-39. ISBN 978 1 85604 648 0
3. BELL, J. Steven ir SHANK, D. John. *Digital learning materials*. In BELL, J. Steven ir SHANK, D. John. *Academic librarianship by design*. 2007, p. 119-123, 128. ISBN 13: 978 0 8389 0939 3.
4. BROPHY, Peter. *The academic library*. London: Facet Publishing, 2005, p. 48-52, 61-62. ISBN 1-85604-527-7.
5. CARR, Reg. *Case study: the Bodleian library from Gutenberg to Google*. In CARR, Reg. *The Academic research Library in a decade of change*. Chandos Publishing, 2007, p. 207-210, 211-212. ISBN 1 84334 246 4.
6. CHOWDHURY, G. Gobinda. *Access and usability issues of scholarly electronic publications*. In *International yearbook of library and information management 2004/2005: Scholarly publishing in an electronic era*. Facet Publishing, 2005, p. 78-79. ISBN 1 85604 536 6.
7. DEVINE, Jane ir EGGER-SIDER, Francine. *Going beyond Google: the invisible web in learning and teaching*. Facet publishing, 2009, p. 26-28. ISBN 978 1 85604 658 9.
8. DEWEY, I. Barbara. *Transforming research libraries: an introduction*. In *Transforming research libraries for the global knowledge society*. Chandos Publishing, 2010, p. 4-5. ISBN 978 1 84334 594 7.
9. DUOBINIENĖ, Genė, ir TAUTKEVIČIENĖ, Gintarė. *Akademine biblioteka besimokančioje visuomenėje: mokymosi aplinkos raiška KTU bibliotekoj* [interaktyvus] [žiūrėta 2007 m. sausio 10 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.leidykla.vu.lt/inetleid/inf-mok/20/str30.html>>.

10. FREEMAN, T. Geoffrey. *The academic library in the 21st century: partner in education*. In *Building libraries for the 21 century: the shape of information*. 2000, p. 168-175.
11. *Function, mission, people, and places*. In *Building libraries for the 21 century: the shape of information*. 2000, p. 14-15.
12. GIBBONS, Susan. *The Mission of an academic library*. In GIBBONS, Susan. *The academic library and the Net Gen student*. Chicago, 2007, p. 5 – 10
13. GIBBONS, Susan. *The Net Generation*. In GIBBONS, Susan. *The academic library and the Net Gen student*. Chicago, 2007, p. 17-19.
14. GIVEN, M. Lisa. *Setting the stage for undergraduates' information behaviors: faculty and librarians' perspectives on academic space*. In BUSCHMAN, E. John ir LECKIE, J. Gloria. *The library as place*. 2007, p. 185-186. ISBN 1 59158 382 9.
15. GLOSIENĖ, Audronė ir PETUCHOVAITĖ, Ramunė. *Bibliotekininkystė kaip sistema*. In *Bibliotekininkystės ir informacijos studijų vadovas*. Vilniaus Universiteto leidykla, 2009, p. 51-52. ISBN 978 9955 33 496 5.
16. GLOSIENĖ, Audronė, MOZŪRAITĖ, Vita, RUDŽIONIENĖ, Jurgita. *Akademinės bibliotekos išteklių ir inovatyvių paslaugų integravimo į studijų procesą metodo sukūrimas [interaktyvus]*. [žiūrėta 2007 m. vasario 10 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.bibliionova.com/UserFiles/File/Metodika_Siauliai_Akademinės%20bibliotekos%20galutine.doc>.
17. GLOSIENĖ, Audronė. *Kūrybingumas ir socialinis kapitalas žinių visuomenėje*. [mašinėraštis] 2006. p. 52.
18. HANSSON, Joacim. *Libraries (and society) go digital*. In HANSSON, Joacim. *Libraries and identity: the role of institutional self-image and identity in the emergence of new types of library*. Chandos Publishing, 2010, p. 74. ISBN 978 1 84334 541 1.
19. *International Encyclopedia of Information and Library Science*. Routledge, 2003, p. 3-4, 55. ISBN 0 415 25901 0.
20. LAMANAUSKIENĖ, Gražina. *Akademinė biblioteka studijų procese*. Šiauliai : Šiaulių universiteto leidykla, 2006.p.8, 9-10. ISBN 9986- 38-696-9.
21. LAMON, David. *Scholarly communication [interaktyvus]*. [žiūrėta 2010 m. gruodžio 10d]. Prieiga per internetą: <<http://www.emeraldinsight.com/librarians/info/viewpoints/scholarly>>

- communications.htm>.
22. LR bibliotekų įstatymo pakeitimo įstatymas 2004 m. liepos 15 d. Nr. IX-1278 [interaktyvus]. [Vilnius]. [žiūrėta 2007 m. vasario 10 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.lrk.lt/EasyAdmin/sys/files/Biblioteku_ist_n_redakc.htm>.
 23. MANOVICH, Lev. Naujųjų medijų kalba. Mene, 2009, p. 89.
 24. MANŽUCH, Zinaida. *Elektroninės paslaugos Vilniaus universiteto bibliotekoje: „Info dienu“ maratonas*. [interaktyvus] [žiūrėta 2007 m. vasario 10 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.vilnensis.vu.lt/nr-26/bibl_inf.html>.
 25. MCDONALD, Andrew. *Libraries as places: challenges for the future*. In *Envisioning future academic library services: initiatives, ideas and challenges*. Facet Publishing, 2010, p. 48. ISBN 978 1 85604 691 6.
 26. MICHELKEVIČIUS, Vytautas. *Meno ir komunikacijos studijų sąveika: medijos ir medijų menas*. Medijų studijos: filosofija, komunikacija, menas. Media Studies: philosophy, communication, Art ACTA ACADEMIAE ARTIUM VILNENSIS, 44 tomas. Vilnius: Vilniaus dailės akademijos leidykla, 2007, p. 43-51. ISSN 1392-0316; 44 ISBN 978-9955-624-81-3.
 27. MICHELKEVIČIUS, Vytautas. *Permažstant naująsias medijas*. In *Šiaurės atėnai* [interaktyvus] 2004 09 11, nr. 716 [žiūrėta 2009 m. gruodžio 7 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.culture.lt/satenai/?leid_id=716&kas=straipsnis&st_id=2890>.
 28. MOZŪRAITĖ, Vita. Mokyklų media centrai. In *Informacijos mokslai* [interaktyvus]. 1997,[7 (2)] [žiūrėta 2007 m. sausio 25 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.leidykla.vu.lt/inetleid/inf-m-7/inf-m-7.html>>.
 29. MUKHERJEE, Bhaskar. *Scholarly communication in library and information services*. Chandos Publishing, 2010, p. 1, 2, 3. ISBN 978 1 84334 626 5
 30. NEAL, G. James ir JAGGARS, E. DAMON. *Web 2.0: redefining and extending the service commitment of the academic library*. In *Envisioning future academic library services: initiatives, ideas and challenges*. Facet Publishing, 2010, p. 55, 57-58. ISBN 978 1 85604 691 6.
 31. No Brief Candle: Reconciving Research Libraries for the 21st Century [interaktyvus] [žiūrėta 2010 m. gruodžio 10 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.clir.org/.pub142.pdf>>.

32. OAKLEAF, Megan. Value of Academic Libraries [interaktyvus]. 2010 [žiūrėta 2010 m. gruodžio 10 d.]. p. 37, 38, 50. Prieiga per internetą: <<http://www.acrl.ala.org/value/>>.
33. PANTRY, Sheila Obe ir GRIFFITHS, Peter. *Understanding users – the what, why, when, how and who*. In PANTRY, Sheila Obe ir GRIFFITHS, Peter. *How to give your users the LIS services they want*. Facet Publishing, 2009, p.17-19. ISBN 978 1 85604 672 5.
34. PANTRY, Sheila Obe ir GRIFFITHS, Peter. *What is the current knowledge about your users and their needs –is it really predictable?*. In PANTRY, Sheila Obe ir GRIFFITHS, Peter. *How to give your users the LIS services they want*. Facet Publishing, 2009, p.39. ISBN 978 1 85604 672 5.
35. PUPELIENĖ, Janina. *Organizaciniai pokyčiai šių dienų akademinėje bibliotekoje* [interaktyvus] [žiūrėta 2007 m. vasario 10 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.leidykla.vu.lt/inetleid/inf-mok/20/str31.html>>.
36. STONKIENĖ, Marija. Mokslo komunikacija. In *Informacijos mokslai* [interaktyvus]. 2009, [nr.] 49 [žiūrėta 2010 m. gruodžio 10 d.], p. 38, 50. Prieiga per internetą: <[http://leidykla.vu.lt/mokslo-darbai/informacijos mokslai-2009-49-tomas/](http://leidykla.vu.lt/mokslo-darbai/informacijos_mokslai-2009-49-tomas/)>.
37. Vilniaus universiteto 2007 – 2013 metų strateginis veiklos planas [interaktyvus] [žiūrėta 2007 m. vasario 12 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.csklp.chf.vu.lt/dokumentai/strategine_pletra.pdf>.
38. WOOD, J. Elizabeth ir MILLER, Rush, ir KNAPP, Amy. *Beyond survival: managing academic libraries in transition*. 2007, p. 7-8. ISBN 1 59158 337 3
39. WOODWARD, Jeannette. *Creating the customer-driven academic library*. Chicago, 2009, p. 134-135. ISBN 13: 978 0 8389 0976 8.

Summary

Academic library – the scientific information and media center

by Diana Garmutė

Institute of librarianship and information sciences,

Faculty of Communication,

Vilnius University

The library services offered by the abundance and diversity is determined by the library called information and communication and media center. It controls and distributes the information is like an intermediary between knowledge and people, so in order to clarify the role of academic libraries academic community, it is important to analyze issues related to the information communication process and the knowledge society, which is the medium, which is an intensive exchange of information and development.

Master's destination - the academic library. The aim - to examine the role of academic libraries of scientific information communication and learning and media center services in context. Job tasks: 1. Analyze literary sources, the definition of academic libraries functions, users, information and communication of scientific concepts and processes in the academic library, the identification of "media" use the concept of the problem and context; 2nd To analyze the role of academic libraries in the information society; 3rd Conduct a study – the internet site of Vilnius University Library analyze.

An analysis of the academic library's role in the information society, it transpired that academic libraries have a media literacy educator's role in the community.

An analysis of the services found in media centers and learning centers internet sites, revealed the media center, as a conveyor of information and custodian of the information literacy educators, the creator of new information, using new information technologies and the role of the media, which holds an important place in the communication process between the media center and the academic community.

This master's paper is important for its originality, because there is no media or learning centers in Lithuania's academic libraries and the findings of the research can help in creating a Lithuanian media centers, especially in Vilnius University Library, because it was analyzed in the role of media and learning center.

PRIEDAI

1 priedas. G. G. Chowdhury pateikiami (Chowdhury, 2005, p. 78-79), mokslinės informacijos kanalai, kuriais mokslinė informacija gali būti pasiekama:

- Pilnateksčiai spausdinti ir elektroniniai žurnalai – prenumeruojami per leidėjus tokius kaip Emerald, arba per tiekėjus tokius kaip Ingenta.
- E-žurnalai ir e-knygos – per leidėjų svetaines, ar per tokias paslaugas, kaip dalykiniai vartai (subject gateways).
- Institucinės elektroninės bibliotekos, per jų svetaines, (pvz. American Computing Machinery (ACM) digital library).
- Specialių kolekcijų elektroninės bibliotekos (pvz. Networked Digital Library Of Theses And Disertations (NDLTD))
- CD-ROM ir tradicinės elektroninės duomenų bazės – pasiekiamos per leidėjus ar tiekėjus, tokius kaip Dialog, Ovid.
- Dalykiniai vartai, tokie kaip Social Science Information Gateway (SOSIG).
- Interneto paieškos įrankiai-direktorijos, paieškos varikliai, tokie kaip Google, Yahoo, AskJeeves, Vivisimo.
- Specialios iniciatyvinės duomenų bazės – JSTOR, EDINA
- Viešai prieinami mokslinės informacijos archyvai, tokie kaip arxiv.org, cogPrints.
- Hibridinės bibliotekos – per jų svetaines.
- Specifinės institucijų svetainės, IFLANET, Digital Libray Initiatives (DLI)
- Asmeninės svetainės – per jas galima prieiga prie keleto ar visų to mokslininko straipsnių.

2 priedas. DLM saugyklos:

- **MERLOT** (Multimedia Educational Resource for Learning and Online Teaching) (viena iš didžiausių ir seniausių įvairių mokslo disciplinų DLM kolekcija) <http://www.merlot.org>
- **Wisconsin Online Resource Center** (daugiadisciplininė) <http://www.wisc.online.com>
- **LOLA Exchange** (Learning Objects, Learning Activities) (daugiadisciplininė) <http://www.lolaexchange.org>
- **iLumina** (Educational Resources for Science and Mathematics) <http://www.ilumina-dlib.org>
- **SMETE** (Science, Mathematics Engineering, and Technology Education) <http://www.smete.org>
- **PRIMO** (Peer-Reviewed Instructional Materials Online) (mokomosios medžiagos duomenų bazė, interaktyvi informacijos paieška, prieiga ir įvertinimas) <http://www.ala.org/ala/acrlbucket/is/iscommittees/webpages/emergingtech/primoindex.htm>
- Valstybinės, muziejų, mokomosios pramoginės svetainės, tokios kaip Public Broadcasting Service (PBS), Learning Channel, The History Channel ir National Geographic, taip pat puikūs DLM šaltiniai (S.J. Bell, J. D. Shank, p. 128, 2007)